

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Dějiny správy města Nechanice. 1867 - 1938.

Žaneta Pásztorová

Bakalářská práce
2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Žaneta PÁSZTOROVÁ**

Studijní program: **B7105 Historické vědy**

Studijní obor: **Spisová a archivní služba**

Název tématu: **Dějiny správy města Nechanice. 1867 - 1938.**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Osnova:

1. Obecná charakteristika správy obce ve sledovaném období.
2. Konkrétní situace v Nechanicích.
3. Závěr.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Václav Pražák: Nechanice. Obrázky z historie a života města. Hradec Králové 2003.

Josef Pešek: Nechanice nad Bystřicí. Minulostí do přítomnosti. Praha 1916.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Archiv města Nechanice. 1809 - 1945 (1953)

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D.
Katedra historických věd

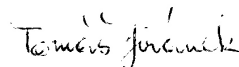
Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2008**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. března 2009

Žaneta Pásztorová

Anotace:

Tato práce se zabývá vývojem dějin správy malého východočeského města v letech 1867 až 1938. Zahrnuje vývoj jeho samosprávy za Rakousko-Uherské monarchie, během první světové války a všechny roky krátkého trvání Československé republiky.

Přesně vymezené kapitoly se věnují jednotlivým volebním obdobím, komunálním volbám, politickým sporům, významným investičním akcím a stavbám, výlučným osobnostem nebo politickým spolkům.

První kapitolou je stručný pohled do historie obce Nechanice od počátků až k roku 1867. Ostatní kapitoly seznamují s zákonnými předpisy, nařízeními a širokou škálou činností zastupitelstva, městské rady, jednotlivých komisí nebo odborů, placených úředníků městského úřadu, strážníků, sezónních polních a lučních hlídačů, hajného, ponocného atd. Poslední kapitola končí před vypuknutím druhé světové války, v roce 1938, protože s koncem Československé republiky nastává čas rychlých změn na úrovni správní i právní. A pro roce 1948 i zánik městských úřadů v komunistické éře.

Celou práci doplňují tabulky a obrazové přílohy.

Klíčová slova:

dějiny správy (*history of administrating*), *Nechanice* (*Nechanice*), *dějiny města* (*history of town*), *František Rašín* (*František Rašín*), *Antonín Munzar* *(Antonín Munzar)*.

Obsah:

I.Úvod	1
II.Počátky	4
III.Začátek obecního zřízení	8
IV.Dějiny správy města Nechanice. 1867 – 1938	10
IV.1.Období Antonína Čerycha (1864 – 1868)	10
IV.2.Eduard Matějovský (1868 – 1871)	12
IV.3.Jan Novák (1871 – 1880)	14
IV.4.Theodor Matějovský (1880 – 1885)	17
IV.5.Duplicita :úřadující I. radní Norbert Žabka (1885 - 1888)	
vs. starosta Karel Bok (1885 - 1891)	19
IV.6.František Rašín starší (1891 – 1903)	22
a) František Rašín starší jako osobnost	28
b) Občanský klub v Nechanicích 1893 – 1901	29
IV.7. Úřadující radní: Antonín Erben, Antonín Maděra	30
IV.8. Bohumil Vančura (1904), úřadující radní Karel Bohdanecký	
a Antonín Maděra	31
IV.9. František Rašín mladší (1905 – 1919)	32
V.Obecní zřízení v ČSR	40
V.1. František Novák (1919 – 1923)	41
V.2.Antonín Munzar (1923 - ...)	43
a) Stavba Masarykovy obecné školy	58
VI.Závěr	60
VII.Seznam pramenů a literatury	62
VIII.Přílohy	64
IX.Resumé	66

Poděkování patří vedoucí této bakalářské práce doc. PhDr. Marii Mackové, Ph. D., za podnětné rady a trefnou kritiku a zaměstnancům Státního okresního archivu v Hradci Králové za stálý a dobře načasovaný přísun archivního materiálu.

I. Úvod

Záměrem bylo vytvořit práci, jenž by se věnovala vývoji a nejdůležitějším okamžikům správy města Nechanice a zároveň se snažila najít její nejsilnější okamžiky, slabosti a změny, ať fyzického nebo legislativního rázu.

Nejdůležitějším rozhodnutím na počátku celé bakalářské práce bylo odkud začít a čím skončit. Od konce patrimoniální správy? Od obecního zřízení z 60. let 19. století? Vhodný se nakonec ukázal rok 1867, kdy došlo k povýšení nechanického městysu na město. Pro závěr byl vybrán rok 1938, konec jednoho politického období a zároveň definitivní úpadek nejsilnějšího věku městské správy a samosprávy.

Náročným krokem se ukázalo vyhledávání informačních zdrojů a archivních materiálů, protože Nechanice nepatří mezi rozlohou velká, průmyslová nebo historicky proslavená města, což je na druhé straně dobře, protože následující generace badatelů mají možnost pokračovat v průzkumech. Obsah této práce stojí na třech hlavních informačních pilířích.

Monografie Nechanice nad Bystřicí¹, která vznikla k 50. výročí povýšení Nechanic, má zásadní nedostatek v tom, že vznikla na začátku 20. století a nezahrnuje období První republiky. Poskytuje informace o vývoji správy města, ale pouze povrchové a stručné, bez zkoumání dalších podkladů.

Její novodobější nástupkyní je knížka, vydaná v prvních letech nového 21. století, Nechanice s podtitulem Obrázky z historie a života města², kterou napsal nechanický rodák a promováný historik Václav Pražák. Zobrazuje denní život v Nechanicích během 20. století až do současnosti i za pomoci četných fotografií. Ač se jedná o velmi přínosnou práci, tak o vývoji správy se v ní mnoho přečíst nedá, ale snaží se seznámit s osobami starostů, některých radních, ale i jejich nejvýznamnějšími počiny.

Třetí a vůbec nedůležitější informační zdroj pro celou práci se nalézají v depozitáři Okresního archivu v Hradci Králové. Dá se vyhledat pod názvem Archiv města Nechanice nebo Městský úřad v Nechanicích³, což je i označení, jenž stojí na deskách inventáře. Rozsah fondu je od roku 1809 do roku 1945 (1953) a po Druhé světové ho nahrazuje fond národního výboru. Celý soubor dokumentů obsahuje pouze jednu listinu. Naopak počet knih překračuje několik desítek kusů. Jedná se o zápisy z jednání městské rady a obecního zastupitelstva, jejichž místo v této práci je nezastupitelné. Kromě nich se dají prohlédnout podací deníky,

---

¹ PEŠEK, Josef. *Nechanice nad Bystřicí: Minulostí do přítomnosti*. Praha. 1916.

² PRAŽÁK, Václav. *Nechanice: Obrázky z historie a života města*. Hradec Králové. 2003. ISBN 80-86 472-14-0

³ Státní okresní archiv Hradec Králové: Fond Městský úřad Nechanice (nebo Archiv města Nechanice). 1809 – 1945 (1953).

zápisy od elektrického podniku nebo obecních komisí aj. Velkou část z 9,50 běžných metrů dlouhého zpracovaného a inventarizovaného (0,10 bm nezpracováno) fondu zabírají kartony s běžným aktovým materiálem a spisy patřícími k různým událostem ze života městské samosprávy. Přesto není fond bez slepých míst a hlavně v prvních letech vykazuje značnou torzovitost a boj s časem i ostatními ovlivňujícími faktory (viditelnost písma, prach).

Dvě monografie a archivní fond sice tvoří základ celá práce, ale nejsou to jediné z čeho čerpá fakta. Dějiny správy města nemohou existovat bez platné legislativy. V tomto případě se jedné o obecní zřízení a volební řád v obcích (Zákon ze dne 16. dubna 1864, č. 7 z. z. pro království České, Zákon ze dne 7. února 1919 č. 78 Sbírky zákonů a nařízení Československé republiky), domovské právo (Zákon ze dne 3. prosince 1863, č. 105 ř. z., Zákon č. 222 ř. z. ze dne 5. prosince 1896 atd.)⁴ a související zákony o názvech obcí, služebních poměrech obecních úředníků a zřízenců aj.

Chaoticky vypovídající materiály obsahuje i sbírka soudobých dokumentů o Nechanicích⁵ nalézající se stejně jako fond městského úřadu v péči hradeckého okresního archivu. Její obsah tvoří novinové výstřižky, plakáty, pozvánky na schůze a spolkové plesy, dopisy, fotografie i tiskoviny z výstav. Její hlavní přínos je v doplnění drobnějších znalostí do celku tvořeného dalšími nechanickými fondy.⁶

Kromě výše zmíněných pramenů a literatury existují články v měsíčníku Zpravodaj: Časopis pro občany Nechanic, Starých Nechanic, Komárova, Lubna Nerošova, Sobětuše, Suché a Tůně. Po deponitářích studijních a vědeckých knihoven a státních archivů se dají objevit kritické i oslavné novinové články v dobovém tisku, paměti místních rodáků a zaslužilých občanů, životopisy rodinných příslušníků členů zastupitelstva, dokumentace u nadřízených správních orgánů. V malé míře se dochovaly i archiválie místních politických uskupení, ale je to pouze okraj politického ledovce, který začal svou pozici plně hájit až v době Československé republiky.

Samotná práce se rozčleňuje na období, z nichž první se věnuje stručnému úvodu do historie od první zmínky o Nechanicích až po vznik velkého Harrachovského dominia, z něhož Nechanice vylučuje zánik patrimoniální správy na území Habsburské monarchie.

V druhém kapitole od roku 1867 až do založení První republiky je text dělen na pododdíly mapující jednotlivá volební období obecních zastupitelstev. Další část se věnuje

---

⁴ KLOUBEK, Vilém.(ed.) *Obecní zřízení všech zemí republiky československé a volební řád se všemi zákony k tomu se vztahujícími až do doby nejnovější*. Praha 1922.

⁵ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Sbírka - soudobých dokumentů Nechanice. 1863-1959.

⁶ Jednota divadelních ochotníků Kolár, Kronika města Nechanice, Obecná škola, Měšťanská škola, Farní úřad v Nechanicích.

městské správě od roku 1918 do roku 1938. Občas je dán větší prostor zákonům a nařízením, různým stavebním akcím, nechanickým osobnostem, komunálním volbám nebo neočekávaným náhodám a katastrofám.

Tato bakalářská hledá odpovědi na několik otázek: Jak se vyvíjela obecní samospráva v Nechanicích? S jakým ročním rozpočtem město hospodařilo? Kdo seděl v obecním zastupitelstvu a městské radě? Potkaly obec správní komplikace? Existovali úkony, jenž městští zastupitelé řešili každý rok? Co se za sledovaných skoro sedmdesát let nezměnilo?

II. Počátky

Nechanice se rozkládají na levém břehu říčky Bystřice, v bažinaté krajině s roztroušenými rybníky zničenými pozdější regulací řeky. Zalidňovat se oblast začala pravděpodobně až ve středověku, protože pro dřívější osídlení neexistují archeologické důkazy. Geografická poloha bývala pokládána za velice výhodnou, protože se nalézaly přibližně v polovici cesty mezi dvěma královskými věnnými městy, Novým Bydžovem a Hradcem Králové. V nejbližším okolí se nachází osada Komárov na severu, východně vesnice Lubno, Staré Nechanice⁷ na straně západní a směrem jižním vsi Hrádek a Kunčice.

První písemná zmínka⁸ o Nechanicích je už přibližně z roku 1228, kdy český panovník Václav I. zaplatil klášteru v Litomyšli část pokut za spásu svého bratra Vladislava. Na stvrzovací listině se mezi svědky objevuje i osoba kaplana Petra z Nechanic.

Zdá se pravděpodobné, že na počátku 13. století patřila trhová ves Nechanice do majetku jihočeského rodu Pánů z Krumlova. Během jejich správy nejspíš došlo k povýšení vsi na městys.⁹

Na přelomu 13. a 14. století se městys v žádných dostupných písemných pramenech neobjevuje. Další ověřitelné zprávy pocházejí až z roku 1311, z knihy svědomí nedalekého Nového Bydžova (1311 - 1470). V nich je zmíněn Jindřich z Nechanic. Informace o majitelích Nechanic jsou velice kusé, ale patřil mezi ně český král Jan Lucemburský, Hynek Krušina z Lichtemburka.

Na počátku 15. století se vynořují pouze střípkovité útržky z dějin „městečka“ na břehu Bystřice, a proto ani není znám postoj obyvatel v době husitství. Častěji se objevuje jen jméno Markvarka z Nechanic. Jako odúmrtí je získal Ladislav Pohrobek. V roce 1453 je odkupil Jan z Hazemburka a na Kosti, nejvyšší sudí. Později rychle střídaly různé majitele. Např. Albrechta z Kolovrat a z Liebštejna, Jana z Valdštejna.

Dostatek pramenů se začíná objevovat až po roce 1516, kdy se majiteli stávají Pecingerové z Bydžína. Mikuláš Pecinger zakoupil za 1000 kop pražských grošů nejen Nechanice, ale i ves Staré Nechanice, Lhotu, Kunčice, poplužní dvůr a opuštěnou tvrz Hrádek se vsí. Zanedlouho zemřel a jeho majetek připadl synovi Vilémovi i s nově vybudovaným rybníčním systémem. Vilém Pecinger z Bydžína umírá okolo roku 1566. Novým pánem Nechanic se stává Mikuláš Mladší, jenž je velkým příznivcem Jednoty českých bratří, a proto

---

⁷ V současné době se jedné o nechanické místní části.

⁸ Historií Nechanic se obsáhle zabývali ve svých monografiích Václav Pražák a Jan Pešek. (viz. seznam použité literatury)

⁹ V monografiích se mluví o městečku, ale výraz městys je přesnější. Toto období připomíná dodnes městský znak: Na stříbrném štítu je červená pětistá růže.

jim v nepříznivém období poskytuje azyl v nechanickém kostele. Ještě za svého života, v roce 1589, předává Nechanice do péče svého syna Ctibora Smila Pecingera. Poslední majitel z rodu Pecingerů z Bydžína byl veřejně činný a zapojil se do protihabsburského stavovského odboje. Z tohoto důvodu mu statky Nechanice a Kunčice zkonfiskoval stát po roce 1622.

Opět nastává rychlé střídání majitelů jako Václav Vchynský z Vchynic a Tetova, Werdmanové.

Už v roce 1661 kupuje oba majetky Jan Arnošt Schafgoth,¹⁰ hrabě z Kynastu a Greifenštejna. Hned následujícího roku je slučuje se statkem Bílá Třemešná a na konci 70. let s panstvím sadovským. Roku 1689 získal pro městys privilegium na sobotní trhy a tři výroční jarmarky, což výrazně posílilo místní ekonomickou situaci. Před svou smrtí se postaral o barokní přestavbu kostela Nanebevzetí Panny Marie a zároveň nechal postavit filiální kostel sv. Jiří u vsi Hrádek.

Rozsáhlý majetek zdědil synovec Jan Arnošt Antonín Schafgothsch, který působil u apelačního soudu a od roku 1734 jako nejvyšší purkrabí. Roku 1711 založil nové pozemkové knihy a ve 30. letech vymohl městysu další výroční trh. Po jeho smrti vše zdědila manželka Marie Alžběta a po ní roku 1764 další příslušník rodu Václav Arnošt Schafgots, jenž většinou jako tajný rada pobýval ve Vídni.

Po roce 1752 se majetek stěhuje do rukou Václavova syna Václava Arnošta Gundakara. Posledním členem rodu Schlafgothschů na nechanicko-sadovském panství je Jan Arnošt st. sloužící u vojska. Jeho rozhazovačný život majora ho donutil panství prodat roku 1788 Tobiáši Grätzlovi, šlechtici z Gräzenštejnu.

Třicetiletá válka (1618 – 1648) městys zpusťovala a snížila i počet obyvatel. Rekatolizací došlo i ke změně náboženských poměrů. Teprve roku 1659 byl v Nechanicích založen první cech. První nechanická katolická fara se tvoří okolo data 1678 a s jejím vznikem souvisí i zmínka o existenci školy, která pravděpodobně vznikla už dříve. Starosti v kraji obyvatelům přinesla bouřlivá selská rebelie (1775).¹¹

Hluboce zadlužená panství kupuje ve třicátých letech 19. století František, hrabě Harrach a s ním přichází hospodářský pokrok. Do roku 1886 dosáhla rozloha harrachovských pozemků v okolí Nechanic přes 6 tisíc hektarů. Hraběnka Anna z Harrachu, rozená z Lobkovic, se do povědomí občanů zapsala péčí o veřejné blaho. Založila v městysu první

---

¹⁰ Stará francká šlechtická rodina ze 12. století. Později rod přesídlil do Slezska, kde se na přelomu 16. a 17. století rozdělil na větve slezskou a českou. Česká část rodu byla přijata do panského stavu 1658 a roku 1703 povýšena do stavu hraběcího a usadila se na panství Sádová. V 18. a 19. století vlastnili řadu statků, ale postupně je ztratili. MAŠEK, Petr. *Modrá krev: Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. 2. vydání. Praha, 1999. ISBN 80-204-0760-X. Strany 245 – 246.

¹¹ Chlumeck nad Cidlinou, kde byla rebelie poražena se nachází přibližně 20 km daleko.

nemocnici a patřila mezi přední mecenáše místní školy. Na konci 30. let dochází k započetí stavby nového reprezentačního, letního a loveckého sídla, které nahradí požárem zničený zámek v Sadové. Hrabě pro svůj záměr vybral oblast mezi Nechanicemi a vsí Hrádek, kde na zeleném drnu vznikl zámek v anglickém novogotickém slohu. K jeho dokončení došlo ale po dlouhých osmnácti letech.

Téměř na konci 19. století dědí sadovský velkostatek prvorozený syn Jan Nepomuk Harrach¹². V roce 1865 získal ve volbách místo starosty okresu nechanického a podržel si ho až do roku 1875. Tento úspěch zopakoval i letech 1880 až 1888. Rovněž se mu nedá upřít podíl na povýšení Nechanic na město. Následující majitelé panství dávali přednost životu ve Vídni, v centru monarchie. Majetek v okolí čítal dvory a mlékárna v Dolním Přímě, pivovar a cukrovar v Sadové, lesy u Horního i Dolního Přímu, zámek s oborou a stýskalský les.

Za života pod správou Harrachů nedocházelo k významnějším událostem v životě obyvatel městečka. Měnilo to pouze náhodné živelné katastrofy jako epidemie nemocí, války, nebo požáry. Při jednom z nich oheň zasáhl i kostel Nanebevzetí Panny Marie. Mezi slavnostnější a vítanější záležitosti patřil jarmark, příjezd hraběcí rodiny a divadelní představení místního ochotnického spolku.

6. července 1867 došlo k povýšení městysu Nechanice na město. Zásluhy na změně statutu se připisovaly několikanásobnému starostovi zdejšího okresu Janu Nepomuku Harrachovi, starostovi městysu Antonínu Čerychovi a tragické válce mezi Rakouskem a Pruskem v roce 1866. Rozhodující bitva se udála 3. července u Sadové,¹³ která je vzdálená necelých 12 kilometrů o do Nechanic. Vojska zpustošila okolní pole a vítězní Prusové připravili domácí obyvatelstvo o zásoby strádané na zimu a v některých případech i o majetek. Povýšení Nechanic na město byl způsob odškodnění za válečné útrapy, i když za přispění politického talentu nevyšších představitelů obce a okresu.

---

¹² Šlechtický rod Harrachů pochází z Jižních Čech od Kaplice. První prokazatelný předek je znám ze 14. století. Během středověku docházelo k rychlému rozmnožování majetku v Čechách i Rakousku. Velký vzestup se v první polovině 16. století povedl rakouské větvi rodu. Leonard Harrach získal roku 1524 dolnorakouské panství Rohrau. Jeho syna císař za prokázané zásluhy povýšil do stavu svobodných pánů. Do konce století jim byl přiznán panský stav v Říši a v Čechách. 1627 došlo k povýšení Karla Harracha, rakouského vyslance v Benátkách, na hraběte. Jeho mužští potomci založili dvě větve rodu: hlavní rohravskou (vymřelá) a vedlejší jilemnickou (existující). Další syn Arnošt Vojtěch dosáhl významného postavení u církve jako arcibiskup pražský a kardinál v pobělohorské době. V době Jana Nepomuka Harracha dochází k vyměření rohravské větve rodiny, a proto majetek přechází na jilemnickou část rodu. Titul se ustálil na hrabě z Harrachu, na Rohrau a Thannhausenu, pán hrabství Rohrau, svobodný pán na Pruggu a Pürrensteinu, pán panství Jilemnice, Sádová a Strkov. I když jsou Harrachové titulárně hrabata, patří od roku 1829 mezi říšská knížata s právem na oslovení „Osвіcenoští“. MAŠEK, Petr. *Modrá krev: Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. 2. vydání. Praha, 1999. ISBN 80-204-0760-X. Strany 93 - 96.

¹³ Užívá se i označení u Hradce Králové nebo na Chlumu, což je kopec u Sadové.

III. Začátek obecního zřízení

První zákonnou úpravu přineslo pro všechny obce tzv. Stadinovo prozatímní obecní zřízení z 20. března 1849. Nejdůležitější část uvozoovacího patentu přinesla vytyčení zásady, že „zakladatelem svobodného státu je svobodná obec“¹⁴. Nový zákon obce rozděloval tím, že mluvil o obcích místních, okresních a krajských, platnosti nabyly pouze předpisy o místních obcích. Obce se staly nejnižšími články a instancemi územní samosprávy. Vycházelo se přitom zejména z josefínských katastrálních obcí. Za novinku se považovalo, že sídliště se muselo prohlásit za obec, anebo součást obce jako tzv. osada.

Každý občan musel příslušet do některé obce, stejně jako obec do okresu. Podle názvosloví můžeme obce dělit na města, městyse (městečka) nebo vsi (vesnice). Kromě nich existovala ještě skupina tzv. statutárních měst, na která se nevztahovalo prozatímní obecní zřízení. Jednalo se o zemská centra a jiná významná města.

Obec získala dva druhy působnosti. První přirozená působnost se vztahovala na vlastní záležitosti obce. A naopak druhá působnost přenesená, kdy obec vykonávala obstarávání veřejných záležitostí přemístěných na ni státní správou.

Na správný chod obce dohlížely dva samosprávné orgány. *Širším orgánem byl obecní výbor volený na tříleté období. Byl to kolegiální orgán a rozhodoval většinou hlasů. Měl však pouze unášecí a dozorčí moc [...]. Obecní výbor volil ze svého středu obecní představenstvo jako užší orgán. To se skládalo z purkmistra (obecního představeného, starosty) a alespoň dvou radních. Netvořilo však kolegium, radní byli pouze pomocným a zástupním orgánem purkmistrovým, purkmistr pak byl výkonným orgánem, který prováděl usnesení obecního výboru.*¹⁵

Nerozvinutá obecní samospráva začala pracovat roku 1850, ale přesto potřebovala několik let, aby se s ní občané dokázali sžít. Členové čerstvě zvolených orgánů nemohli tušit, že jejich volební období se protáhne do let šedesátých, neboť po uplynutí tříletého funkčního období nebyly vypsané nové volby do obecních výborů.

Přípravy pro nové obecní zřízení se objevily v roce 1852, ale teprve na konci 50. let dostaly konkrétní podobu. V platnost vešla pouze část zabývající se domovským právem. Teprve 5. března 1862 byl vydán říšský obecný zákoník vztahující se na celé Předlitavsko.

¹⁴ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. JANÁK, Jan. DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v Českých zemích: Od počátků státu po současnost*. Aktualizované 2. vydání. Praha, 2007. ISBN 978-80-7106-906-5. Str. 298

¹⁵ Tamtéž str. 298

V Českém království vstoupilo obecní zřízení a řád volební v obcích v platnost až dne 16. dubna 1864 jako zákon č.7 zemského zákoníku.

Zákon¹⁶ ošetřoval obecní hranice, slučování obcí i nemovitosti vyloučené z obecního svazku v první kapitole zákona.

Druhá pasáž se věnovala osobám v obci, do čehož patřil pobyt v obci, čestní měšťané nebo práva a povinnosti obyvatel obce.

Třetí kapitola od § 13 se zabývala obecním zastupitelstvem, starostou, radou města, jejich finančním ohodnocením a volbami. Počet členů obecního výboru je stanoven podle počtu voličů (100 až 200 voličů tj. 12 zastupitelů, 201 až 400 voličů tj. 18 zastupitelů). Virilní hlasy v zákoně ošetřoval paragraf 17 a zahrnoval občany platící 1/6 z veškerých přímých daní v obci vypsanych.

V další kapitole se dělila působnost obce na samostatnou (§ 28) a přenesenou (§ 29), specifikovala se působnost obecních zastupitelů, stanovování trestů, zaměstnávání úřednictva, financování policie, chudých. Ošetřovalo se vydávání dobrozdání, rozhodování o stížnostech, svolávání zastupitelstva aj. Samostatná pasáž byla vyhrazena i pro obecní radu (od § 51).

Obecnímu hospodaření se věnovala kapitola pátá od paragrafu č. 67. Určovalo se v ní zacházení s movitým i nemovitým majetkem obce, kmenovým jměním. Zákon stanovoval i trvání správního roku nebo stanovování rozpočtu.

Krátká šestá kapitola postihovala spojení obcí, následující sedmá se věnovala dohledu a poslední se stará o osady.

---

¹⁶ ¹⁶ KLOUBEK, Vilém.(ed.) *Obecní zřízení všech zemí republiky československé a volební řád se všemi zákony k tomu se vztahujícími až do doby nejnovější.* Praha 1922.

IV. Dějiny správy města Nechanice

1867 - 1938

IV.1. Období Antonína Čerycha (1864 – 1868)¹⁷

Bylo chybné domnívat se, že před povýšením na město se v Nechanicích nacházelo správní vakuum. Opak je pravdou, neboť už před tím městyš patřil pod poddanskou správu a míru jeho samostatnosti určovala vrchnost. Od 50. let ji nahrazuje počátek samosprávy dle prozatímního obecního zřízení. V roce 1864 vstoupilo v platnost nové obecní zřízení a řád volební v obcích.

Zastupitelstvo v tomto volebním období muselo prokázat houževnatost a odolnost, když se Východními Čechami přehnal válka mezi Rakouskem a Pruskem. S povýšením městečka na město nedošlo ke změně zasloužilých představitelů samosprávy, ale hlavně ke zvýšení prestiže jejich funkcí. Jako součást se k Nechanicím počítala i přidělená osada Komárov položená severním směrem.

Funkci starosty vykonával Antonín Čerych, kterému spolu s ostatními zastupiteli Janem Bajerem, Janem Novákem, Norbertem Žabkou, Antonínem Maděrou, Josefem Rodrem, Josefem Drnekem, Josefem Wejdělekem¹⁸, Antonínem Stuchlíkem, Hynkem Žabkou, Hynkem Novotným, Janem Novopackým, Janem Matákem, Theodorem Matějovským, Františkem Rašínem, Antonínem Štočekem končilo volební období rokem 1868. Přesto městská správa pokračovala vývojově dál, neboť většina členů městského zastupitelstva byla zvolena na další funkční období. Výborové, kteří nebyli, nahradila další generace, aby nasbírala zkušenosti, přišla s novými způsoby hospodaření v obci a dokázala je časem předat svým nástupcům.

Existenci samosprávy ve městě nejvíce ovlivňovaly tři úzce provázané faktory. První z nich zahrnoval státní zákony, nařízení a nadřízené úřady, jenž dokázaly s životem obecní struktury manipulovat a způsobit nejrůznější komplikace, ale zároveň podpořit rozvoj města nebo vesnice.

Druhý ovlivňující faktor se skládal z lidí, ať městských zastupitelů nebo obyvatel města. V druhé polovině 19. století sice volby ovlivňoval majetkový cenzus, jenž neumožnil odevzdání hlasovacího lístku každému, ale přesto to stačilo na způsobení osobních rozporů

---

¹⁷ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokol výborových usnesení 1864 – 1868 č. 2. Inventární číslo 3.

¹⁸ Objevuje se ve tvaru Wejdělek nebo Wejdělek.

jednotlivců a naopak prosazování osobních nebo společenských zájmů, jenž se v maloměstech nedaly ošetřit ani nejdokonalejšími zákony.

Obec nikdy nemohla existovat bez majetku a financí, což tvořilo třetí faktor a přetrvalo s celou existencí městské správy. Peníze se daly získat množstvím způsobů, zahrnujících dávky, poplatky, nájmy, prodej obecního majetku, prodej plodů z obecního majetku (dříví z obecního lesa, ovoce z obecního sadu). Zároveň obec musela část peněz vyplácet za služby, za práci zaměstnanců, na odměny starosty, na nákup dalšího majetku, na zlepšování života v obci. Často se svým špatným hospodařením dostávala obec do ztráty, kterou museli pokrýt mimořádnými přírůžkami její obyvatelé. Nejlepším ukazatelem zacházení s penězi je každoroční obecní rozpočet, v jehož položkách se dokonale promítnou větší investiční akce nebo šetření obecních zastupitelů.

Přestože žádný z roků nemohl být naprosto totožný s jiným, jejich náplň se částečně opakovala z pohledu jednání zastupitelstva nebo městských radních. Pro každou novou sezonu museli ustanovit kontrolora účtů za loňský rok, najmout nové luční nebo polní hlídače, vyplácet chudinskou podporu, věnovat se záležitostem vlastních zaměstnanců nebo slevovat chudým dítkům ze školného.

Přes všechno společné se každé nové období lišilo a přinášelo něco nového.

IV.2. Eduard Matějovský (1868 – 1871)¹⁹

Volbu nového zastupitelstva dohodlo předcházející na měsíc říjen 1867. Z něho vzešel později starosta Eduard Matějovský, jenž si funkci podržel pouze na jedno funkční období.

Pouze minimální množství protokolů z jednání se nachází svázáno za roky 1868, 1869, 1870, 1871 a je těžké říct, zda je to zaviněno malým počtem schůzí nebo úbytkem a ztrátou dokumentace. Naprostá většina z protokolů patří k jednání městského výboru.

Teprve v měsíci únoru 1868 došlo k novému přerozdělení referátů městskému zastupitelstvu a ustanovení dohledu nad jednotlivými obory zabezpečujícími chod obce, jejichž složení se různě měnilo s potřebami města.

I.referát: záležitosti živnostenské, právo domovské, stavební koncese, ubytování vojska, politika, právní záležitosti obecní, městská kancelář. Eduard Matějovský (starosta), Antonín Štoček (1. radní).

II.referát: školství, dávky a daně: František Rašín, Josef Vejdělek, Antonín Stuchlík, Jan Novák, Josef Maták.

III.referát: obecní daně a dávky, lesní a polní hospodářství, vodotoky, stavby: Jan Bajer, Josef Vosáhlo, Josef Drnek, Jan Novák, Antonín Stuchlík, Jan Novopacký, Josef Maták.

IV.referát: záležitosti policejní, osobní a zdravotní, přestupky: Antonín Maděra, František Štoček, František Hruška, Josef Fibinger, Antonín Novopacký.

V.referát: ústav chudých aj.: Josef Markalous, Jan Novopacký, Josef Fibinger, Josef Najmann.

VI.referát: hasičský řád a dozor nad kominíky: Jan Novopacký, František Andrlé, František Hruška, Antonín Frajherk, Josef Najmann.

Harrachovská nemocnice v Nechanicích neprošla pravidelnou kontrolou, a proto začaly probíhat jednání s čerstvě ustanoveným komitétem pro výstavbu nechanické všeobecné nemocnice, aby se vybrala v katastru obce vhodná parcela na stavbu. Velmi rychle bylo vyvoleno místo na kopci mezi cestou na Hůrku a silnicí vedoucí ke vsi Hrádek o rozloze 300 sáhů, jenž se město rozhodlo bezplatně darovat, protože existence funkční nemocnice patřila do zdravotního zájmu všech občanů města.

Velké emoce při jednání vzbudil návrh pekaře Františka Rašína na vybírání poplatků pro nové měšťany, což úzce souviselo s povýšením nechanické obce na město. Vyhláška podle

---

¹⁹ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Schůze městské rady a obecního zastupitelstva 1868 – 1880. č. 3. Inventární číslo 4.,

PRAŽÁK, Václav. *Nechanice: Obrázky z historie a života města*. Hradec Králové. 2003. ISBN 80-86 472-14-0

původního návrhu měla zahrnovat osoby zdržující se v Nechanicích méně než třicet let. Naopak zastupitel Jan Novák prosazoval, aby se to netýkalo osob, které ve městě získaly domovské právo před rokem 1860. Výsledně vznikají na dlouhou dobu pouze tři kategorie ohodnocené rozdílným finančním poplatkem, příspěvky na chod města (osvětlení, reprezentace, školní fond, prospěšné akce) a právy.

František Rašín patřil mezi velmi aktivní předkladatele vlastních návrhů, neboť velmi brzy po poplatcích přišel se změnou místních informačních tabulí, číslováním nechanických domů a zhotovováním jejich barveného provedení v českých národních barvách.

O zlepšení informačního spojení se světem se postaral nápad předložený obecnímu zastupitelstvu od Jeho Osvícenosti pana hraběte Harracha na zbudování telegrafní stanice v Nechanicích, což si získalo hlasy většiny členů výboru, ale velmi brzo to odložili, aby mohli vyšetřit další nezbytné podklady. Nedá se říct, jestli se hrabě Harrach snažil zlepšit informační infrastrukturu města nebo sledoval svůj vlastní zájem a snadnější komunikaci se svým podkrkonošským a rakouským majetkem.

V roce 1871 město po krátkém dohadování zastupitelů zakoupilo dům č. 48 na náměstí v Nechanicích od Aloise a Kateřiny Kudrnáčových. Nová budova v majetku obce se začala přestavovat na městskou radnici. Jednotlivé součásti do budoucna tvořil prostorný jednací sál, byt pro obecního zaměstnance, divadelní sál i kvalitní lednice pro hostinské účely. Během velmi krátké doby určili radní výši činže pro okresní zastupitelstvo za pronájem místností v nové radnici, sazbu za využívání bytu a poplatek za sál. O necelý měsíc později se začala budovat nová stavba ve dvoře radnice a městskému strážníku bylo zároveň přikázáno za nočních služeb procházet staveništěm, aby se předešlo krádežím obecního majetku a vandalismu.

IV.3. Jan Novák (1871 – 1880)²⁰

Starosta Jan Novák si udržel svou funkci od začátku 70. let do počátku 80. let, což znamenalo více než jedno volební období. Zápisy jednotlivých schůzí už byly mnohem obsáhlejší a pečlivěji vedené, přesto stále převažovaly jednání obecního zastupitelstva nad městskou radou. Během letních a zimních měsíců se množství schůzí zmenšovalo, ale to se dalo argumentovat tuhou zimou a prací na polích v době žní.

Během prvního volebního období starosty Nováka konečně došlo k zavedení odloženého telegrafního spojení z minulých let, řešila se stížnost na špatnou kanalizaci v Lubenské ulici nebo se školní radě pomáhaly vybrat nové místnosti pro obecní školu. Obecní zastupitelstvo také přistoupilo k neúspěšné petici Vlastenců českých o změně úpravy volebního řádu, při příležitosti nových voleb do říšské rady.

Radní Antonín Maděra přišel s návrhy na změny v příjmech obecního vydání (rozpočtu): *‘O tomto zavedení se činili pokusi a návrhy za celou dobu úřadování měšťanosti Čerycha tedy již před 8 leti, několikráte zvolilo obecní zastupitelstvo komisi kvypracování návrhu jak by se to mělo stati, však výsledek by, když se komise sešla, každý člen byl jiného náhledů o tom, kdy by byl povynen platiti taksů [...] an však ztěch všech návrhů ani jeden možný k provedení nebyl, tak jak se bili sešli, tak se zase rozešli, [...]*

Na základě výše uvedených důkazů činím slavnému sboru obecních starších následující návrh²¹. Antonín Maděra viděl řešení ve zvolení speciální komise se třemi až pěti členy, jenž do 14 dnů vyhotoví předpisy o vybírání dávek do obecního rozpočtu, jenž stanovili zastupitelé na návrh městské rady vyrovnaný a poměrně nízký s příjmy i výdaji 1.794 zlatých a 35 krejcarů.

Obecní zastupitelstvo si na začátku roku 1874 opět přerozdělilo jednotlivé referáty, jejichž počet se od roku 1868 znatelně zvýšil, ale rozčlenění zůstalo do jisté míry zachované v rozmístění pravomocí i lidských zdrojů.

I.referát: koncese živnostenské, příslušnost do obce, koncese ke stavbě, politické záležitosti, ubytování vojska, právní záležitosti obce, vedení kanceláře: Starosta.

II.referát: vybírání c. a k. daní a dávek, správa obecního důchodu a dávek: František Rašín.

---

²⁰ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Schůze městské rady a obecního zastupitelstva 1868 – 1880. č. 3. Inventární číslo 4.

PRAŽÁK, Václav. *Nechanice: Obrázky z historie a života města*. Hradec Králové. 2003. ISBN 80-86 472-14-0

²¹ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městský úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Schůze městské rady a obecního zastupitelstva 1868 – 1880. č. 3. Inventární číslo 4.

III.referát: polní a lesní hospodářství, vodní toky, obecní stavby: Jan Bajer, Antonín Maděra a František Jánský.

IV.referát: záležitosti policejní: Norbert Žabka.

V.referát: ústav chudých: Antonín Maděra, Josef Rodr a Hynek Žabka.

VI.referát: hasičský: Jiřímu Skalický a Adolf Zemek.

VII.referát: vydobývání nezaplacených dávek: František Rašín, Norbert Žabka, Adolf Zemek, František Jánský.

VIII.referát: vedení památní knihy: pan farář, Antonín Maděra a Josef Vejdělek.

IX. referát: kontrolní činnost: Antonín Maděra.

X.referát: odhad škod zvířím způsobených: František Rašín, Jan Bajer a František Jánský.

XI.referát: dohled nad věžními hodinami: Norbert Žabka, Jiří Skalický a Adolf Zemek.

Za plnění svých povinností získal starosta zvýšení roční odměny na velmi slušnou částku 100 zlatých, ale finanční ohodnocení ostatních obecních zaměstnanců zůstalo ve stále stejné výši (hajného, ponocného, tajemníka). Přibližně za půl roku došlo i na jejich zvýšení služebného. Pro hajného Emanuela Jánského na částku 40 zlatých, ale zároveň byl vzat pod přísahu a ozbrojen. Kromě zvýšení ročního příjmu získal od města čtyři korce polí a možnost využívání lesního palouku. Nově zvolený ponocný Josef Novotný získal plat pouze dvacet zlatých a zároveň mu byl z obecní pokladny zakoupen kožich na zimu, který však zůstával nadále majetkem města Nechanice.

Jedním ze způsobů, jak ušetřit vlastní práci a zároveň finanční náklady, pro obec bylo pronajmout výběr různých dávek nebo na ně vyhlásit dražbu. Obec tímto způsobem získala jistý příjem, ale záleželo na výběřčím kolik dokáže vybrat nebo jestli se pronájem vyplatí i jemu. V Nechanicích se např. pronajalo vybírání poplatků o výročních trzích panu Václavu Dostálovi na dobu tří let. Ročně tato platba přinesla do obecního rozpočtu částku 120 zlatých. Bez ohledu na faktor počasí nebo jinou krizi, která velmi snadno mohla trh zrušit, přesto do obecního rozpočtu plynul příjem.

V druhém volebním období Jana Nováka se městské zastupitelstvo zaobíralo přestavbou lednice v budově městské radnice. Město povolalo zednického mistra ze soudní vsi Tůně, aby vyhotovil „znalecký“ posudek a navrhl rozpočet oprav lednice, bez které by byl velmi komplikovaný chod hostince „v Radnici“. Samotné práce zadali zastupitelé místnímu staviteli panu Píšovi, ale teprve po předložení posudků na jeho práci a doporučení od dřívějších zákazníků. Nemohlo se jednat náročné stavitelské práce, neboť při porovnání jednotlivých

rozpočetů v tomto období nejsou příliš patrné zásadnější rozdíly. (Rozpočet na rok 1875 obsahoval příjmy 1.983 zlatých a 15 krejcarů, výdaje naopak tvořily 2.103 zlatých a 15 krejcarů, což znamenalo schodek 120 zlatých. Na úhradu schodku si město vzalo půjčku od záložny. Rozpočet na rok 1876 byl vyrovnaný ve výši 2.087 zlatých a 15 krejcarů. Rozpočet na rok 1877 byl taktéž shodný na obou stranách v sumě 2.507 zlatých.) Rozdíl v necelých pěti stech zlatých rozhodně neznamenal prudký výkyv ve finančních zdrojích obce, ale spíše naopak postupný růst obecního rozpočtu, který pokračoval i v dalších letech s občasným poklesem, jehož důvod je nutné hledat i mimo sféru komunální politiky. (Částku 2.817 zlatých čítal rozpočet na straně příjmů i výdajů pro rok 1878. Na rok 1879 radní navrhli obecnímu zastupitelstvu vyrovnaný rozpočet ve výši 2.773 zlatých a 15 krejcarů. Rozpočet na další rok stanovili zastupitelé opět vyrovnaný ve výši 2.676 zlatých a 15 krejcarů.)

Finance obec vynakládala i na úpravy věžních hodin katolického kostela Na Nanebevzetí Panny Marie v Nechanicích, na něž bylo zastupitelstvo velmi hrdé a neváhalo např. za opravu hodinářem Denemark²² vyplatit 40 zlatých, i když se za svou práci na čtyři roky zaručil.

Není moc událostí z vnějšího světa, které by dokázaly zasáhnout důrazněji do chodu obce. Mezi výjimky patřily svatby, úmrtí nebo výročí ve vládnoucí Habsburské rodině nebo smrt velmi významných osobností. Když v roce 1876 zemřel český historik a politik doktor František Palacký, členové samosprávy města zvažovali, jestli na jeho pohřeb vyslat oficiální deputaci. Nakonec jednomyslně schválili jako její členy starostu Jana Nováka a Antonína Všetěčku. Přesto osobních účastí bylo minimální množství. Většinou se to řešilo blahopřejným listem nebo kondolencí.

---

²² Později se v zápisech objevuje jméno ve tvaru Dänemark.

IV.4. Theodor Matějovský (1880 – 1885)²³

Theodor Matějovský se stal šestým starostou Nechanic a spolu s ostatními složil slib věrnosti 12. července 1880. Městská rada byla na začátku funkčního období zvolena ve složení Antonín Maděra (I. radní), Norbert Žabka (II. radní), František Rašín (III. radní), Jan Bayer (IV. radní).

Všichni čtyři členové městské rady a starosta zároveň patřili ke členům obecní zastupitelstva, kde kromě nich byli: Jan Novák, J. O. pan Jan hrabě z Harrachu, Karel Bok, Jan Bok, Antonín Erben, František Francek, Josef Maták, Jiří Skalický, Hynek Žabka, Antonín Sláva, Jan Munzar, František Jánský, Jan Brendl.

Kandidáti, kteří získali dost hlasů, ale nepropracovali se do obecního zastupitelstva se stali náhradníky: Hynek Škvřina, František Ranuška, Josef Hlubuček, Josef Andrlé, František Vančura, Václav Jánský, Antonín Žabka, Antonín Novopacký, Adolf Celer.

Celé první období starostování Theodora Matějovského patřilo ohledně zápisů k těm chudším a ani v životě obce se nic zásadnějšího, co by jim stálo za zmínku, se nestalo. Snad jen, že se změnil tajemník z Karla Jelínka na Jan Fiedlera.

Zastupitelstvo města vybralo zástupce, kteří by se zúčastnili schůze v Novém Bydžově ve dni 18. ledna 1881. Projednávala se tam pro Nechanice velmi důležitá otázka - na níž závisel i další zemědělský i průmyslový rozvoj obce - výstavby ústřední české dráhy železné na trase Jaroměř – Sadová – Nechanice – Nový Bydžov – Nymburk. Jako své vyslance za Nechanice volbou vybrali Jana Nováka, Norberta Žabku a Václava Všetečku. Zároveň se ustavil komitét, jenž dostal za úkol sledovat vývoj železniční dráhy ve Východních Čechách a připravovat pozemkové záležitosti pro trať.²⁴ Přes velké naděje k žádnému zásadnímu rozhodnutí ve stavbě železnice přes Nechanice nedošlo, o čemž mimo jiné svědčí i rozpočtová politika obce (Vyrovnaný obecní rozpočet na rok 1881 tvořil částku 2.674 zlatých a 15 krejcarů. Na rok 1882 dosahoval stejné částky na straně příjmů i výdajů. Obě položky dosahovaly výše 2.364 zlatých a 70 krejcarů. Pro rok 1883 nacházela na straně příjmů suma 2.508 zlatých a 70 krejcarů a na straně plánovaných výdajů 3.056 zlatých a 20 krejcarů. Schodek činil 997 zlatých a 50 krejcarů.)

Záležitost s železnicí se zásadněji pohnula až v roce 1883, kdy konečně došla odpověď od ředitelství státní dráhy ve Vídni na petici města, kvůli stavbě železniční dráhy od Sadové

---

²³ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokol o schůzi městské rady a obecního zastupitelstva 1880 – 1890 č. 4. Inventární číslo 5.

PRAŽÁK, Václav. *Nechanice: Obrázky z historie a života města*. Hradec Králové. 2003. ISBN 80-86 472-14-0

²⁴ V Nechanicích, i přes četné snahy městských zastupitelů v různých dobách, nikdy nebyla postavena železniční trať. Až do dnešních dnů se musí obec spoléhat na hromadnou dopravu jezdící po silnicích.

přes Nechanice do Nového Bydžova, společně s dalšími připomínkami. Ač se zdánlivě na záležitosti vlakového spojení pracovalo, opak byl pravdou.

Ve volebním období 1883 – 1885 sice zůstal Theodor Matějovský starostou, ale změnilo mírně obsazení městské rady i zastupitelstva, které složilo svůj slib 18. září 1883. Městští radní Antonín Maděra, Norbert Žabka, Jan Bayer si pouze prohodilo pozice, ale Františka Rašína nahradil Karel Bok. Obecní zastupitelstvo své složení nijak zásadně nezměnilo: J. O. pan Jan hrabě z Harrachu, Antonín Štoček, MUDr. Jan Štross, Antonín Žabka, Jan Novák, Josef Andrlé, František Francek, František Jánský, Hynek Žabka, František Rašín, Antonín Sláva, Karel Bohdanecký.

Získat nových volbách alespoň pozici náhradníka se povedlo: Hynku Škvrnovi, Adolfo Guthovi, Antonínu Drnekovi, Václavu Jánskému, Františku Vančurovi, Janu Škavovi, Františku Borčickému, Antonínu Šaníkovi, Antonínu Rusovi.

S novým rokem bývalý nechanický starosta Antonín Čerych začal rozprodávat své pozemky a další majetek ve městě a jeho okolí. Obecní zastupitelé rychle využili nabízené příležitost rozšířit nákupem obecní majetek.

Městští radní prezentovali svůj nápad na vlastenecké přejmenování některých důležitých místních ulic.²⁵ Z ulice Kunčické (od náměstí směrem na Kunčice) se rozhodli vytvořit Husovu třídu. Z Lubenské a Staronechánské ulice udělali Havlíčkovu a Palackého. A ulička ústící z náměstí směrem k Hrádku změnila svůj název na Jungmanovu. Zároveň s obměnou názvů se mělo provést nové číslování u domů a vyvěsit informační tabule.

---

²⁵ Později došlo k dalšímu vlasteneckému přejmenování ulic v Nechanicích (Benešova, Masarykova, Štefánikova), ale to až v době Československé republiky. Nedá se upřít, že původní názvy Lubenská, Kunčická aj. jsou nadčasové bez ohledu na politickou situaci a ulehčují cizím návštěvníkům orientaci. Z Kunčické ulice je dnes ulice Pražská. Pojmenování Lubenské a Staronechánské ulice je dnes přesně opačné, takže je těžké říct, jestli se tvůrce zápisu nespletl a Lubenská nemá být Palackého a z Staronechánské Havlíčkova.

IV.5. Duplicita : úřadující I. radní Norbert Žabka (1885 - 1888)

vs.

starosta Karel Bok (1885 - 1891)²⁶

V září 1885 došlo k novému zvolení starosty, protože Theodor Matějovský musel na svou funkci rezignovat, ale samotná volba se nečekaně zkomplikovala, protože bylo odevzdáno více hlasů než byl počet přítomných zastupitelů. Karel Bok nakonec získal 8 hlasů, Jan Novák 5 hlasů, Norbert Žabka 4 hlasy a Jan Bajer hlas pouze 1. Druhé kolo nabízelo pouze užší možnost hlasování, Karla Boka nebo Jana Nováka. Tím získal nadpoloviční většinu hlasů tj. 10 Karel Bok a Jan Novák jich měl pouze osm. Přesto starosta na jednáních nefiguruje, ale schůze rady i zastupitelstva vede I. radní Norbert Žabka, stejně jako pečuje společně tajemníkem o městskou agendu. V roce 1886 se objevila zmínka o stížnosti na doplňovací volbu, jenž adresoval Karel Bok nadřízeným orgánům, ale žádnému vyřešení nedošlo.

Obecní zastupitelé se i přes absenci starosty věnovali pravidelnému chodu obce. A jako největší investici na konci 80. let provedli přestavbu své radnice č. p. 48. Ve dvoře došlo k přístavbě pokojů, změnila se galerie, výmalba sálů, pokojů, vnitřní schodiště dosáhlo nové úpravy, zmodernizoval se byt pro městského strážníka, pokojík pro hostinského a sál. Na chod celé akce dohlížela stavební komise. Peníze vynaložené na přestavbu se musely někde projevit a v tomto případě se jednalo o navýšení rozpočtu, který už přesáhl částku tří tisíc zlatých. K jeho pokrytí se využila i dávka zvaná kořaleční krejcar, jenž orgány města pronajaly. (Vyrovnaný rozpočet na 1887 obsahoval na obou stranách částku 3.787 zlatých a 85 krejcarů.)

V roce 1888 spatřil světlo světa návrh na postavení vlastní městské spořitelny v Nechanicích, ale dřív než stačí dojít k zásadnějšímu rozhodnutí jsou vykonány nové volby, ale staré zastupitelstvo, ještě dokázalo schválit nový obecní rozpočet. Výdaje 3.990 zlatých a 80 krejcarů převýšily příjmy 3.797 zlatých a 15 krejcarů o 139 zlatých a 65 krejcarů, což bylo uhrazeno 15 % přirážkou.

---

²⁶ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1880 – 1890 č. 4. Inventární číslo 5. PRAŽÁK, Václav. *Nechanice: Obrázky z historie a života města*. Hradec Králové. 2003. ISBN 80-86 472-14-0 Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokol o schůzi městské rady a obecního zastupitelstva 1890 – 1895 č. 5. Inventární číslo 6.

Nově zvolené obecní zastupitelstvo složilo slib věrnosti na konci roku 30. prosince 1888 a starosta Karel Bok konečně mohl po několika letech zaujmout pozici na radnici. Rada města se obměnila pouze decentně bez větších zásahů. Prvním radním se stal František Rašín, a ostatní tři pozice připadly Norbertu Žabkovi, Janu Bayerovi a Josefu Andřemu.

V obecním zastupitelstvu složeném ze tří volebních sborů, po několika letech chyběl člen hraběcí rodiny Harrachů, které patřil v okolí největší pozemkový majetek i značná část průmyslu. První sbor se skládal z Jana Nováka, Antonína Štočka, MUDr. Jana Štrossa, Bohdana Matějovského, Josefa Brandejse, Jana Macha. Ve druhém sboru byli umístěni Antonín Erben, Jiří Skalický, František Rašín mladší. Do posledního sboru zastupitelstva volbou postoupili Hynek Žabka, Jan Bohdanecký, Antonín Maděra a Antonín Rus. Ekonomické rozdělení jednotlivých členů sice ovlivňovalo šance na jejich zvolení, ale ani v nejmenším nedokázalo ovlivnit míru jejich iniciativy ve správě obce.

Náhradníky se za jednotlivé sbory stali Václav Jánský, Václav Mikeš, Antonín Drnek (I.), František Vančura, Jan Škava, Josef Stodola (II.), Adolf Celer, František Vachek (III.).

S novým kalendářním a volebním rokem své služby nabídla občanům nabídla městská spořitelna v Nechanicích, jako třetí peněžní ústav ve městě. Ovšem v tomto případě za vklady i závazky ručilo město, což se v nejistých časech jevílo jako poměrně výhodný způsob uložení peněz. Zároveň bylo úkolem nové spořitelny zvýšit prosperitu poměrně chudé obce.

V zimních měsících roku 1890 výrazněji přibýlo schůzí městské zdravotní komise, protože se městu nevyhnula a volně se mezi občany šířila epidemie spalniček, neštovic a cholery. Nemoci útočily ve větší míře na děti a jejich nejčastější výskyt se spojoval s domovy chudších obyvatel města. V zájmu potlačení epidemie město dokonce ze svého rozpočtu přispělo na lékařskou pomoc nemocným nebo se alespoň snažilo zabránit dalšímu šíření různorodými hygienickými opatřeními (čištění kanalizace aj.).

Obecní finance se podařilo udržet na podobné výši jako v předchozích letech, i když došlo k náročnému soudnímu sporu se správou harrachovského velkostatku ve Stračově o povodní stržený splav na řece Bystřici. Celý spor došel vyřešení až u C. k. okresního hejtmanství v Hradci Králové.

Přesto se přikročilo k vybírání pивní i kořaleční dávky, protože obecní zastupitelé vyhlásili dražbu na stavbu nové městské hájovny. Práce si mezi sebou rozdělili Josef Hysek (zedník, tesař, pokrývač), Viktor Skalický (zámečník), Josef Kulhánek (truhlář), Hynek Brendl (sklář) a Hynek Žabka (kamnář).

IV.6. František Rašín starší (1891 – 1903)²⁷

S rokem 1891 začalo působení na radnici pro velmi úspěšného nechanického starostu a bývalého několikanásobného radního Františka Rašína staršího, který se na této pozici udržel více než deset let. Bez důkladnějšího zkoumání jednotlivých momentů v životě obce je těžké soudit, proč nedokázal Karel Bok znovu obhájit funkci starosty a zda se o to vůbec pokoušel, ale přesto se stal jedním z radních spolu s Antonínem Erbenem, Františkem Jánským a Antonínem Maděrou. V obecním zastupitelstvu pro volební období 1891 – 1894 dále zasedli: Josef Brandejs, Matěj Ryba, Theodor Matějovský, MUDr. Jan Štross, Jan Mach, Hynek Žabka, František Rašín ml., Jiří Skalický, Jan Munzar, Antonín Žabka (č.p. 36), Antonín Žabka (č p. 176) a Jan Bohdanecký.

Jako náhradníci na místa obecních zastupitelů se prosadili Antonín Drnek, Adolf Guth, František Vydra, František Vančura, Alois Morávek, Jan Škáva, Josef Sláva, Adolf Celer a Ludvík Munzar.

Členové zastupitelstva nechali už během stavby pojistit novou hájenku proti ohni na 600 zlatých, ale zároveň řešili požadavek občanů osady Komárov na odstranění včelstev od staré hájovny. Do Komárova se žádost vrátila se stručným vyjádřením, že už je příliš pozdě na stěhování úlů do bezpečné vzdálenosti, neboť včelstva už je opustila.

Jeho Osvícenost Jan hrabě z Harrachu projevil prostřednictvím svého inženýra zájem o odkup pozemku s hostincem „Na Hůrce“. Po krátkém dopisování hrabě se sdělenou cenou souhlasil a parcelu zakoupil, čímž přispěl do stoupajícího obecního rozpočtu (Na rok 1893 se připravil rozpočet ve výši 3.812 zlatých a 15 krejcarů příjmů a 4.126 zlatých a 71 krejcarů výdajů. Schodek 314 zlatých a 56 krejcarů se měl uhradit finanční úsporou).

Ač obec bez problémů prodala hospodu do majetku hraběte z Harrachu, přesto došlo brzy ke sporu, i když v úplně jiné záležitosti, neboť na místodržitelství přišla od města stížnost, že cukrovar v Sadové opět otrávil chemickým odpadem ryby v Bystřici. Ve sporu dalo místodržitelství městu za pravdu a uznalo cukrovar vinným ze znečištění řeky Bystřice. Rozhodlo o vyčištění říčního toku a náhradě všech napáchaných škod, ale předtím se cukrovaru v Sadové znovu podařilo odpadem zamořit vodu a otrávit zbylé ryby. Zároveň

---

²⁷ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1890 – 1895 č. 5. Inventární číslo 6.
Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1895 – 1899 č. 6. Inventární číslo 7.
Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1899 – 1903 č.7. Inventární číslo 8.
PRAŽÁK, Václav. *Nechanice: Obrázky z historie a života města*. Hradec Králové. 2003. ISBN 80-86 472-14-0

město vyslovilo nesouhlas z přestěhováním hraběcího zámku Hrádku z katastru obce Lubno do katastru obce Hrádku, protože by trátilo na školních dávkách.

V roce 1894 vznikl první oficiální plán na realizaci měšťanské školy chlapecké. Samotné stavbě předcházely žádosti k nadřízeným orgánům a předložení kladného ohlasu od zemské školní rady c. k. okresní školní radě v Hradci Králové k zřízení chlapecké měšťanské školy v Nechanicích. Do čtrnácti dnů zastupitelé ustanovili komitét pro stavbu školy. (Plánovaný rozpočet na rok 1895 obsahoval neobvykle vysoké výdaje 8.860 zlatých a 30 krejcarů. I na příjmech se mělo utržit nezvyklých 8.230 zlatých a 30 krejcarů, což tvořilo ztrátu 630 zlatých, k jejímu dorovnání se vypsala 15 % přírážka na přímé daně.) Prudké navýšení rozpočtu jasně signalizovalo připravovanou investici do pozemku, budovy školy i vnitřního vybavení.

Františku Rašínovi se podařilo opětovné zvolení starostou hned v následujícím volebním období od roku 1894 až do 1897²⁸. V zastupitelstvu se objevují známá jména z minulých let Karel Bohdanecký, Antonín Žabka (č. p. 36), Antonín Žabka (č. p. 176), Jan Bohdanecký, František Rašín mladší, František Vančura, Theodor Matějovský, Matěj Ryba, Antonín Maděra, František Jánský, Antonín Erben, Hynek Žabka, Karel Bok a Josef Brandejs.

V druhé polovině devadesátých let pokračují práce na stavbě měšťanské školy chlapecké. Přiškolená obec Kunčice přišla s nabídkou padesáti fůr písku, ale město Nechanice by si je muselo dát přivést na své náklady, což odmítlo. Obrátilo se zpět na Kunčice s tím, že bude stačit menší množství, ale s uhrazenou dopravou. Kvalitní dříví na stavbu se kupovalo z harrachovského lesa, hydraulické vápno chodilo až z Prahy, stavěla se podezdívka proti vlhkosti, pořizovaly se pocínované okapní žlaby.

Jednání samosprávných orgánů města se netočilo pouze okolo budování měšťanské školy, ale řešily se i otázky chodu městské kanceláře, neboť došlo ke změně tajemníka. Bohumil Vančura získal sice od zastupitelů nejvíc hlasů, ale brzy rezignoval, protože dosáhl lepšího zaměstnání, okresního tajemníka. V nově vypsáném konkurzu se přihlásilo víc různě vhodných zájemců. Osm hlasů od výborů dostal František Novotný a pouze o jeden hlas ho předstihl Josef Skalický, který se tím pádem stal novým nechanickým městským tajemníkem.

S blížící se zimou vyvstala nutnost ukončit urychleně stavbu měšťanské školy. Na začátku prosince všechny práce skončily a na konci měsíce došlo k úspěšnému kolaudačnímu řízení. Zároveň obec nechala školu pojistit na osm tisíc zlatých. Pojistku se rozvrhla přiměřeně na jednotlivé části budovy měšťanské školy. Rozpočet na rok 1896 dosáhl na obou

---

²⁸ Volební výsledky chybí, ale dají se zpětně sestavit z jednotlivých schůzí, přesto existuje možnost špatné interpretace pramenů a následné chyby.

stranách vyrovnané částky 5.886 zlatých, z nichž se musel pořídit nábytek do školy, protože okresní výbor zamítl žádost o příspěvek na měšťanskou školu. Na financování školy byla určena nově zavedená pivní dávka. Její vybírání hlídali městem vybraní kontroloři. Se školou těsně souvisela i volba městské školní rady pro chlapeckou měšťanskou školu.

V létě roku 1896 hojně přšelo, voda v řece Bystřice se zvedla a zatopila louky, pole a zahrady občanů města, a proto se městská rada obrátil na Kunčický dvůr, aby zvýšil odtok vody v Bystřici a její hladina poklesla k normálnímu stavu. Povodeň měla na svědomí i škody, jenž se výsledně promítly do plánovaného rozpočtu na další rok, neboť obyvatelé nebyli schopni splácet dávky vypsané na úhradu schodku, a proto se pokryl půjčkou.

Komise kontrolující vybírání pivní dávky sloužící k financování měšťanské školy chlapecké dosáhla nové sestavy a přerozdělení velmi početných kontrolovaných hostinců ve městě (Kudrnáčův hostinec, Hůrka, U města Prahy, U koruny, U jelena, hostinec Josefa Bednáře, Radnice, hostinec Prokopův, U Sokola, U Doskočila a jiné soukromé). 4 % z veškerého výtěžku si jako odměnu rozdělili kontroloři. Z pěti dílů získal hned dva za svou práci Jan Bohdanecký a po jednom ostatní kontroloři. Naopak vybírání kořaleční dávky město pronajalo za 530 zlatých na rok.

Předposlední volební období úspěšného starosty Františka Rašína staršího zahrnovalo dobu mezi 13. prosince 1897 až rokem 1900. Rada města dosáhla pouze velice nepatrné proměny složení a zahrnovala Františka Jánského, Karla Bohdaneckého, Antonína Maděru, Antonína Žabku (č.p. 156). I obecní zastupitelstvo nedosáhlo výraznějších změn: Karel Bok, Theodor Matějovský, František Vydra, JUDr. František Horáček, Josef Drnek, Hynek Žabka, Jan Munzar, František Rašín mladší, Alois Morávek, František Vančura, František Sláva a Jan Bohdanecký.

V případě nepřítomnosti jednotlivých zastupitelů je dokázal zastoupit náhradník příslušný k jednomu ze tří sborů nebo v případě rezignace trvale zaujmout jejich místo. Náhradníky se v roce 1897 stali Josef Sláva, Viktor Skalický, František Pavelka (I. sbor), Ludvík Munzar, Karel Rašín, Antonín Šaník (II. sbor), Josef Antony, Antonín Vozáb, Josef Vais (III. sbor).

Staronové zastupitelstvo pokračovalo ve zdokonalování školství ve městě. Ustanovilo prozatímní komisi pro vytvoření průmyslové pokračovací školy v Nechanicích. Ministerstvo zřízení školy povolilo, ale jistými splnitelnými podmínkami. Následné vyučování probíhalo budově „měšťansky“ tři dny v týdnu (pondělí 17 – 20 hodin, čtvrtek 18 – 20 hodin a neděle 10 – 12 hodin). Poprvé školu otevřeli už 1. ledna 1898.

Ve zbytku volebního období se zastupitelé věnovali stavbě nových jatek dle posledních hygienických předpisů, jmenování bývalého starosty Antonína Čerycha čestným občanem, povolení ke zřízení hudební školy ve městě, stěhování dobytčích trhů do jiné části města, protestům proti stavbě obecné školy, pořízení nového oblečení a stříkačky hasičům, prodejem starého nepotřebného vybavení nebo kritickému přemnožení polních myší decimujících úrodu na polích, Husových slavnostech, pronájmu hostince v radniční budově, o sčítání lidu a založení Štrosových sadů a opět bezvýsledně se jednalo o stavbě železniční dráhy. Nešlo o výraznější a dlouhodobě trvající záležitosti, většinou na ně stačilo jedno nebo dvě jednání obecního zastupitelstva. Přesto se jim nedá upřít veřejný užitek a v žádném případě se nadají nazvat bezvýznamné.

I v novém 20. století si udržel pozici purkmistra František Rašín starší. Antonín Erben, Karel Bohdanecký, Antonín Maděra, Antonín Žabka (č.p. 156), Bohumil Vančura a Antonín Žabka (č.p. 36) zasedli v městské radě. Obecní zastupitelstvo doplňovali Theodor Matějovský, František Vydra, Josef Drnek, JUDr. František Horáček, František Pavelka, Edvard Beneš, František Rašín mladší, František Sláva, Alois Morávek, Josef Bednář, Hynek Žabka starší, Antonín Vozáb, Ludvík Munzar, Josef Vais, František Borčický, Jan Bohdanecký mladší.

Náhradnické sbory se skládali z Václava Prokopa, Františka Slávy, Josefa Slávy, Viktora Skalického (I. sbor), Josefa Rašína mladšího, Františka Javůrka mladšího, Františka Vančury Ludvíka Čáslavského (II. sbor), Antonína Šaníka, Josefa Antonyho, Josefa Stuchlíka a Ferdinanda Fluma.

Velmi úspěšně se pokračuje ve výuce na pokračovací škole, kam se v novém školním roce zapsalo do dvou tříd celkem čtyřicet dva žáků. Úspěch pokračovací školy i chlapecké „měšťanky“ byl impulzem pro další rozvoj školství v Nechanicích. Jednalo se o vybudování dívčí měšťanské školy, která by doplnila tu chlapeckou. Škol se týkala i záležitost rušení výuky německého jazyka. Nakonec bylo odsouhlaseno zrušení německého jazyka na měšťanské škole, ale její vyučování na obecné škole zůstalo.

Rozporuplné reakce vyvolal časopis Ratibor č. 15 ze dne 12. dubna 1902, protože se v něm objevil hanlivý článek ostře útočící na městskou radu. Po kratší diskusi se dotčení nechaničtí radní rozhodli celou záležitost statečně ignorovat. Pokud by došlo k jejímu opakování, využili by se služby místního právníka.

Kromě těchto záležitostí řeší obecní zastupitelstvo zavedení železničního spojení do Nechanic. Tentokrát se už nejedná o trasu přes Nový Bydžov, ale o spojení: Sadová přes

Nechanice do Syrovátky. Město na žádost okresního výboru zvyšuje garance na akcie této dráhy ze Sadové přes Nechanice do Syrovátky z šedesáti tisíc na rovných sto tisíc.

Na začátku května 1902 zemřel bývalý starosta Nechanic, čestný měšťan a továrník v Josefově, pan Antonín Čerych. Městské zastupitelstvo mu na pohřeb vyslalo tři člennou deputaci a nechalo zvonit zvonem umíráčkem, aby uctilo jeho památku, protože právě Čerycha si každý spojoval s povýšením městysu na město.

C. k. okresní hejtmanství v Hradci Králové zjišťovalo názor městského úřadu v Nechanicích na zbudování samostatné fary při kostele v obci Suchá. Nechaničtí zastupitelé byli jednoznačně proti a oddělení filiálního kostela od kostela v Nechanicích tvrdě odmítli. I přes opakované žádosti Suché neustoupili.

Antonín Maděra přišel s návrhem městského domku pro chudé obyvatele města a zároveň se k němu přidává policejní referent Antonín Erben, který žádá doplnění domku o vězení. Kvůli nedostatku financí v obecním rozpočtu je stavba odložena na příští rok 1903 (Rozpočet na rok 1903 byl vyrovnán s částkou 11.562,80 korun na obou stranách).

Při projednávání třetího bodu na jedné ze schůzí městského zastupitelstva na počátku roku 1903 dorazila smutná zpráva, že zemřel starosta František Rašín, toho času na měsíční dovolené. Památku zemřelého uctili jeho kolegové oslavným projevem na jeho počest a účasti na pohřbu.

IV.6.a František Rašín starší jako osobnost²⁹

Pekař, starosta, poslanec. Ženatý s Františkou Rabínovou, rozenou Zemkovou. Její bratr Adolf Zemek provozoval v Nechanicích zámečnictví. Zemřela 3. července 1902. Manželé Rašínovi měli celkem devět dětí. Posledním a nejmladším chlapcem byl pozdější ministr financí Československé republiky Dr. Alois Rašín. Kromě něho se Rašínovým narodilo šest chlapců a dvě dívky, z nichž chlapec a dívka zemřeli v dětském věku. Další dva synové vystudovali technickou školu a třetí učitelský ústav. Dcera dostala od svého otce do manželství velmi slušné věno. Naproti tomu on sám vychodil pouze obecnou školu, ale přesto si dokázal poradit s vlastnickým právem a vystupovat jako jednatel Občanské záložny v Nechanicích.

Rašínovi vlastnili na kraji města Nechanice pekařství s krupařstvím. Po čase se přestěhovali do nově zakoupeného domku číslo popisné 3, ke kterému patřil i kus pole k lepší obživě rodiny. Časem přestal František Rašín mouku mlet a začal ji nakupovat. Pečl např. černý nebo bílý pšeničný chleba.

Manželé Rašínovi se řadili k váženým občanům města Nechanice. Jejich prestiž nepochybně pozvedlo zvolení Františka v roce 1891 starostou. V tomto úřadě setrval až do roku 1902.

V roce 1894 byl dokonce zvolen jako poslanec do říšské rady za stranu radikálně pokrokovou. Jednalo se o protest proti uvěznění jeho syna Aloise za účast v Omladině.

Pekař František Rašín se stal i poručníkem několika sirotků. Kromě toho přispíval jako člen několika spolků, obecní zastupitel a později člen obecní rady k rozvoji obce.

Františka Rašína mladšího zvolili starostou v roce 1905 a ve funkci setrval až do roku 1919, což z něj činí jednoho z nejdéle pracujících starostů.

---

²⁹ PRAŽÁK, Václav. Něco z naší historie: Obyvatelé domu čp. 3, ulice Kunčická, Nechanice. In: *Zpravodaj: Časopis pro občany Nechanic, Starých Nechanic, Komárova, Lubna, Nerošova, Sobětuše, Suché a Tůně*. 7-8/08.

IV.6.b Občanský klub v Nechanicích³⁰ 1893 - 1901

Ustavující schůze zahajující činnost Občanského klubu pro okres nechanický proběhla 4. září 1893. Existenci spolku povolilo c. k. místodržitelství se sídlem v Hradci Králové dne 2. srpna 1893.

Představenstvo Občanského klubu bylo zvoleno přímou volbou a předsedou se stal starosta města Nechanice, pan František Rašín. Cíl spolku spočíval v šíření vědomí národních práv, hospodářských a politických svobod na demokratickém základě, šířit národní vědomí, rozvíjet veřejnou a obecní správu a pomoci občanům k lepšímu zastoupení v zákonodárných a samosprávních sborech.

Spolek hájil v největší míře zájmy středních měšťanských vrstev obyvatelstva. Těsné vazby udržoval s Národní stranou svobodomyslnou tzv. Mladočeskou.

Dvacet čtyři členů ustanovilo klub a později se přidalo dalších 20 členů. Příspěvek na jeden rok dosahoval 50 krejcarů. Schůze se konaly veřejně, aby přilákaly, co nejvíce členů z okolních obcí. První přednáška se věnovala tématu „Jakým způsobem bylo by za poměrů panujících umírniti zjitření mysli lidu a kterak lze zabezpečit v království českém veřejný klid a pořádek.“

Přednášek se účastnili i říšští a zemští poslanci, aby veřejnosti vysvětlili svou činnost a její přínos.

---

³⁰ ZIMMERMANN, Petr. *Občanský klub Nechanice 1893 – 1901*. Hradec Králové. 1967.

IV.7. Úřadující radní: Antonín Erben, Antonín Maděra³¹

Do čela obce předčasné úmrtí Františka Rašina postavilo prvního radního Antonína Erbeny. Během dalších měsíců několikrát událo, že schůze obecní rady nebo městského zastupitelstva musela být rozpuštěna, ve větší míře než obvykle, pro nedostatek zúčastněných členů.

Pomalým tempem se pokračovalo v přípravách budování dívčí měšťanské školy. Město Nechanice bylo rozhodnuté nést všechny finanční náklady samo bez přiškolených sousedních obcí, neboť těm se do stavby další školy vůbec nechtělo, což nejspíše nebylo projevem nechuti vzdělávat ženy, ale pravděpodobněji omezenými finančními rozpočty. Žádná z přiškolených obcí nedosahovala rozlohy ani počtu obyvatel Nechanic.

Skoro po deseti měsících úřadování rezignuje na své místo vyčerpaný první radní Antonín Erben, který kromě svých vlastních funkcí zastává i povinnosti starosty města. Funkci úřadujícího radního po něm přebírá Antonín Maděra a zároveň o pár týdnů později přibírá i povinnosti zemřelého tajemníka města Josefa Skalického.

Do doby než bude v konkurzu vybrán nový kandidát, jenž nejdřív musel předložit doklad o vzdělání, věku, způsobilosti a zachovalosti. Nabízené služné dosahovalo částky 1000 korun ročně, ale první rok platil jako prozatímní. Do 14 dnů přišlo sedm žádostí o místo tajemníka. Z dvaceti třech hlasů jich od zastupitelů dostal dvacet jedna František Novotný a poslední dva neobsahovaly žádné jméno.

Za celý rok se nepodařilo zvolit nového starostu a oba úřadující radní museli prokázat dostatek houževnatosti, aby zvládli povinnosti navíc. O samosprávě města by se dalo říci, že přišla do krize, ale přesto fungovala dál. Jen se zpomalily nebo úplně zastavily větší investiční snahy obce. Tehdy ovšem nikdo nemohl tušit, že s novou starostenskou volbou nebude všem potíží konec.

---

³¹ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1899 – 1903 č.7. Inventární číslo 8.
Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1903 – 1906 č.8. Inventární číslo 9.
PRAŽÁK, Václav. *Nechanice: Obrázky z historie a života města*. Hradec Králové. 2003. ISBN 80-86 472-14-0

IV.8. Bohumil Vančura (1904), úřadující radní Karel Bohdanecký a Antonín Maděra³²

Nový starosta Bohumil Vančura nastoupil do funkce na počátku roku 1904 a spolu s ním i nový radní František Rašín mladší (syn Františka Rašína staršího). Jedním z prvních úkonů bylo schválení rozpočtu. Došlo k němu v roce 1904 a vytvořili ho vyrovnaný ve výši 11.978 korun a 80 haléřů na obou stranách. V tomto rozpočtu už se počítalo se stavbou obecního chudobince, což je také nejdůležitější počín za celé starostování Bohumila Vančury.

Příjmy pro obec v měsíci srpnu přináší hořický pivovar, protože prodlužuje pronájem hostince „v Radnici“ o dalších šest let, takže se stávajícími třemi z minulého období to tvoří celkem devět let.

Starosta Bohumil Vančura rezignuje na svou funkci a vedení obce se ujímá úřadující radní Karel Bohdanecký. V městské radě kromě něho dále zůstávají Antonín Žabka (č. p. 36), Antonín Žabka (č. p. 156), Antonín Maděra a František Rašín mladší. Ale ani Karel Bohdanecký nezůstává ve funkci příliš dlouho, protože mu jeho choroba způsobuje vleklé potíže.

Novým úřadujícím radním se stává už osvědčený Antonín Maděra, jenž dokázal své kvality už na konci roku 1903. Nejdůležitější rozhodnutí s výjimkou zvýšení poplatků za dobytek se přenechává až budoucímu starostovi a novému městskému zastupitelstvu, jenž mělo vzejít z voleb v roce 1905.

---

³² Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1903 – 1906 č.8. Inventární číslo 9. PRAŽÁK, Václav. *Nechanice: Obrázky z historie a života města*. Hradec Králové. 2003. ISBN 80-86 472-14-0

IV.9. František Rašín mladší (1905 – 1919)³³

Nové volby proběhly v období od 9. do 11. února 1905. Slib ovšem zastupitelstvo složilo teprve 8. března. Překvapivě se novým starostou stal František Rašín mladší. Oprávnění voliči a obecní zastupitelstvo možná měli v paměti dlouhý čas, kdy úřadoval jeho otec nebo hledali změnu po předchozí krizi. Čas nakonec ukázal, že to rozhodně nebylo špatné rozhodnutí.

Rada města, jak už je očividné z minulých let, nedosáhla větší obměny. Zasedali v Antonín Maděra, Bohumil Vančura, Antonín Žabka (č.p. 156), Antonín Žabka (č.p. 36), Antonín Vozáb a Alois Morávek. Ani obecní zastupitelstvo nedosáhlo výraznějších změn, protože v něm opět stanuli Antonín Erben, JUDr. František Horáček, Josef Andrle, František Vydra, Antonín Sixl, František Sláva, Jan Holý, Karel Bohdanecký, Eduard Bureš, Ludvík Munzar, František Skáva, Josef Vais, Hynek Žabka starší, Josef Bednář, Jan Bohdanecký, František Borčický a Antonín Šaník.

Jako náhradníci z voleb vzešli Jan Novotný, Jan Bouček, Karel Bok, Václav Prokop (I. sbor), František Javůrek, Josef Stuchlík, Ludvík Čáslavský, Josef Rašín (II. sbor), Ferdinand Flum, Jaroslav Novotný, Josef Kašůák a Josef Antony (III. sbor).

Od úmrtí zasloužilého nechanického starosty Františka Rašína staršího nedošlo k výraznějšímu pokroku ve stavbě měšťanské školy dívčí. To se zvolením jeho syna změnilo a stavba nabrala prudký spád. Jako vhodné místo se ukázal pozemek patřící do majetku starosty, domek s číslem popisným 3. František Rašín mladší, jako osoba zaujatá z jednání odešel, vedení schůze předal prvnímu radnímu a nechal rozhodnout ostatní členy nechanického městského zastupitelstva. Padlo rozhodnutí, že pozemek bude za přiměřenou cenu vykoupěn, aby se měšťanská dívčí škola mohla postavit hned vedle chlapecké měšťanské školy. Město vypsalo veřejné nabídkové řízení na práce řemeslné, s výjimkou dodávky stavebních surovin, které obec sama produkudovala. František Sláva, starosta spolčenstva různých živností, si vzal slovo a požádal ostatní zastupitele, aby zakázky bez ohledu na jejich cenu, zadaly místním řemeslníkům. Zednické, nádenické a natěračské práce

³³ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1903 – 1906 č.8. Inventární číslo 9.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1906 – 1908 č.9. Inventární číslo 10.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1908 – 1912 č.10. Inventární číslo 11.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1912 – 1914 č.11. Inventární číslo 12.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1914 – 1919 č.12. Inventární číslo 13.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1919 – 1920 č.13. Inventární číslo 14.

PRAŽÁK, Václav. *Nechanice: Obrázky z historie a života města*. Hradec Králové. 2003. ISBN 80-86 472-14-0

byly připsány nakonec Josefu Hyskovi. Podařilo se mu zajistit si i zpracování kamene na budovu školy, ale ve spolupráci s Josefem Mejstříkem. František Novotný z Lubna dostal zadání tesařinu. Svůj díl práce si obstarali i pokrývač Josef Kašťák a klempíř Josef Kunst. Truhlářinu zajišťoval František Sláva. Znalosti zámečnické upotřebil Jaroslav Novotný. Vilém Říha zajistil práce sklenářské. Pouze v případě kovářských prací nedošlo k vybrání vhodného dodavatele. Dohodl se však nákup železných traverz. Do kanceláře města docházely i různé nabídky na movité vybavení školy nebo doplňky stavby (zařízení hromosvodné, záchodové roury, dlaždice). Členové zastupitelstva, jimž v některých případech plynul ze zadávání prací osobní prospěch, z jednání odcházeli. Stavební plány schválil nadřízený orgán a c. k. okresní školní rada. Zbourání budov na staveništi se zadalo za 350 korun Josefu Hyskovi. Stavba nové školní budovy zabírala pozornost po většinu roku 1905 a nic zajímavějšího se v životě obecní právy nepříhodilo.

Obecní rozpočet kvůli stavbě školy vykazoval na rok 1906 mimořádně vysoký schodek 71.598 korun. Příjmy čítaly pouze 11.588 korun a 80 haléřů. Výdaje dosahovaly neobvykle vysoké částky na nechanické rozpočtové poměry 83.186 korun a 80 haléřů. Částku 70.tisíc pokryla půjčka od záložny městské a zbytek přirážka ve výši 20 %.

V létě 1906 došlo ke konečnému rozhodnutí Nejvyššího soudního dvoru ve Vídni ve sporu města s nechanickým katolickým kostelem o hřbitov. Nechanice prohrály a zastupitelé to považovali za velkou osobní potupu a nespravedlnost. Na památku neúspěchu a jako připomínku trpké porážky nechal starosta vyhotovit zápis a pamětní tabulku.

Naopak podzimními měsíci se táhl osobní spor mezi městským strážníkem Karlem Žabkou a Karlem Svobodou, hostinským „v Radnici“. Situaci dočasně až do dalšího roku vyřešila až důtka a návrh na přestěhování strážníka z budovy radnice do domu č. p. 267 – obecní chudobinec.

Starosta František Rašín mladší zřejmě potvrdil své kvality a schopnost zajistit úspěšný chod obce, protože byl opětovně zvolen na další tříleté období. A spolu s ním se v městské radě ocitli i Antonín Maděra, Antonín Žabka, Josef Andrlé a Antonín Vozáb. Obecní zastupitelstvo tvořili Antonín Šaník, Bohumil Vančura, František Vydra, František Javůrek, Josef Bednář, Ferdinand Flum, Jan Holý, Josef Stuchlík, Jan Bohdanecký, Jaroslav Novotný, Antonín Žabka, Josef Vais, František Sláva, Alois Morávek, Antonín Sixl a Ludvík Munzar.

30. listopadu 1908 se sešla rada města, aby projednala oslavu šedesáti let vladařského jubilea Jeho veličenstva císaře Františka Josefa I. Starosta jménem obce poslal blahopřejný dopis do Vídně. Ostatní radní dostali za úkol zajistit okrášení domů na nechanickém náměstí,

aby město náležitě reprezentovaly. Zároveň radní rozhodli, že 2. prosince během oslavy zůstane městská kancelář zavřena.

Řešil se i trest za urážku městského tajemníka Janem Mařátkem, který při návštěvě schůze prohlásil, že tajemník v úřední době hraje karty a kulečnick. Soud mu vyměřil dva dny vězení, ale později je změnil na pokutu 20 korun a zaplacení soudních výdajů. Bohužel zůstává nevyřešeno, jestli tajemník opravdu nehrál ve své pracovní době a v čí společnosti.

Obecní zastupitelstvo projednalo rozvojový návrh pro Ředitelství c. k. telegrafu a pošt na zřízení telefonického spojení mezi Nechanicemi a železničním nádražím v Syrovátce. Zároveň se Nechanice chtěly zařadit mezi podpisovatele petice o telefonickém spojení mezi Hradcem Králové a Prahou a Vídní.

S rokem 1910 a novými volbami pokračuje úspěšné starostování Františka Rašina mladšího, jenž má k ruce městskou radu složenou z Antonína Maděry, Bohumila Vančury, Antonína Žabky, Josefa Andrlého, Jana Bohdaneckého a Jaroslava Novotného. V obecním zastupitelstvu 4. srpna 1910 složili slib Jan hrabě Harrach, JUDr. František Horáček, František Vydra, Alois Morávek, Antonín Sixl, Václav Lehký, Jan Novotný, František Malina, Václav Kvapil, Ludvík Čáslavský, František Javůrek, Antonín Vozáb, František Hošek, Josef Bednář, Josef Stuchlík, Antonín Šaník a Ferdinand Flum.

Jako náhradníci vzešli z voleb Josef Hysek, M Ph. Vojtěch Hemr, Václav Kudrnáč, František Skáva, Jan Hruška, Josef Rašín, Josef Šimák, František Hyršl, Josef Okrouhlický, František Stuchlík, Josef Antony a František Janouch.

Do začátku září 1910 se složení městského zastupitelstva stihlo několikrát podstatně změnit. To se v předchozích letech nestávalo často, a pokud k tomu došlo, týkalo se to nižšího počtu zastupitelů. Náhradník Josef Hysek nastoupil na místo zemřelého Jana hraběte Harracha. C. k. notář Antonín Sixl se odstěhoval do Nového Bydžova a ve sboru ho nahradil M Ph. Vojtěch Hemr. Václava Kvapila, c. k. soudce, přeložili do Nové Paky, a proto nemohl svou funkci v Nechanicích vykonávat. Z náhradníků byl za něho vybrán Jan Hruška.

Místní organizace Sociální demokracie požádala město o zřízení obecní sociální komise. Obecní zastupitelstvo se rozhodlo vyhovět a referendum určilo Antonína Maděra předsedou a jako členy Ferdinanda Fluma a Vojtěcha Hemra.

Po delším smířování s prohrou sporu o hřbitov se radní konečně rozhodli postavit nový na poli, které vlastnila paní Josefý Munzarové při cestě do sousední obce Kunčice. Za tímto účelem se vytvořilo hřbitovní konsorcium k přípravě podkladů a prozkoumání finančních a

stavebních plánů. Teprve na jeho návrh obecní zastupitelstvo schválilo úvěr od městské spořitelny ve výši 15. tisíc korun.

Mladá sociální komise od svého vzniku rozhodně nezhálela a už po pár měsících přišla s návrhem na nouzové akce ve prospěch místního obyvatelstva. Zastupitelstvem schválené požadavky zněly: veřejné označování cen na výrobcích místními obchodníky, dodávky mléka od Sadovského velkostatku a místních rolníků, stanovení cen u předního a zadního masa, pekaři, aby neprodávali chléb a mouku za vyšší ceny než jsou na venkově, nákup dvou vagónů uhlí, které sociální komise v malém rozprodá.

Klidné obecní vody 2.prosince 1911 rozvířil urážlivý článek v časopisu Ratibor, který opět hanil celou městskou radu. Tvrdé odsouzení pisatele a uveřejnění pravdivých faktů nechali zastupitelé uveřejnit v jiných časopisech: Kraji Královehradeckém, Orlických proudech, Venkově a Hlasech venkova.

Město opět vypadalo konkurz na nového zaměstnance, ale tentokrát se jednalo o místo druhého strážníka. Nabízený plat činil dostačujících 500 korun ročně a příspěvek na byt 200 korun, ale zároveň strážník musel být způsobilý pomáhat při písemných úkonech v městské kanceláři, zvládnout úklid budov spořitelny a městské úřadovny a rozdělit si policejní pravomocí s druhým strážníkem Karlem Žabkou. Hledání se ukázalo neúspěšné, protože ze sedmi kandidátů jich polovina nesplňovala podmínku věkovou. V reakci na to nechalo vypsát obecní zastupitelstvo nový konkurz, v němž se posunula maximální věková hranice z 30 let na 35 let. O měsíc později městský tajemník předložil soupis došlých žadatelů: Václav Jánský (kloboučník), Antonín Šmejkal (truhlář), František Kramář (dělník), František Novák (dělník), pan Čáslavský (kamnář), Vítězslav Mayer (obchodní příruční). Dvacet obecních zastupitelů hlasovalo tajnou volbou o novém druhém strážníkově. Sedmáct hlasů získal Václav Jánský a na třech lístcích nic nestálo. Prozatímně získal místo Jánský za podmínky, že bude navíc chodit bubnovat.

Na schůzi obecního zastupitelstva 19. dubna 1912 se mechanický soustružník Josef Hein nechal unést a přítomné členy urazil. Před Josefem Antonym a Janem Novotným pronesl: „...to jest nějaké zastupitelstvo města Nechanice, to koptout do pr.....“ A později řekl před Františkem Javůrkem a městským strážníkem Václavem Jánským: „...na takové obecní zastupitelstvo....t.“³⁴ Všemi hlasy se zastupitelé okamžitě usnesli, aby na soustružníka byla napsána žaloba u c. k. notářství. Zároveň se rozhodli podat žalobu na Zdeňka Lehkého, jenž

---

³⁴ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1912 – 1914 č.11. Inventární číslo 12.

na schůzi opakovaně vykřikoval, že vyhláška o obecních účtech nevisela na k tomu určené vývěsce.

O rádcovský příspěvek žádaly obecní zastupitelstvo každoročně různé organizace (Československá jednota, Český dům ve Vídni, Konvent Alžbětinek v Praze), ale obec většinu žádostí pouze vzala na vědomí a rozhodla se žádnou částku nevydávat. Tentokrát částečně i kvůli nenadálým výdajům spojeným s chudobincem. Na konci jara totiž uhodil do chudobince blesk a zapálil střechu. Postavením nové zajistil Josef Hysk a zároveň se začala zvažovat nákup bleskosvodu. Nejdříve ho městští radní odložili a později s konečnou platností zamítli.

Po roce služby požádal druhý strážník Václav Jánský o definitivu. Městská rada s tím souhlasila a zároveň navrhla zvýšení jeho platu z 600 korun ročně na 720 korun.

Čtvrté volební období purkmistra Františka Rašína mladšího, začínající volbou 6. a 7. října 1913, patřilo k jedněm z nejhorších, protože během něho vypukla válka na tehdejší poměry nevídaná. Se světovou válkou se krátký konflikt z roku 1866 nedal srovnávat, ale zároveň k bojům nedošlo nikde v okolí, ale přesto ekonomické i lidské ztráty v průběhu čtyř let těžce zasáhly i chod malého a nevýrazného města. Kromě Františka Rašína měla nést břemeno války i rada města složená jako v minulém období z Antonína Maděry, Bohumila Vančury, Antonína Žabky (č. p. 36), Josefa Andrleho, Jana Bohdaneckého a Antonína Vozába.

V obecním zastupitelstvu zasedli Josef Antony, Josef Hysek, Václav Lehký, Alois Morávek, Jaroslav Novotný, František Stuchlík, František Vydra, Ludvík Čáslavský, Arnošt Horáček, Antonín Munzar, Jan Novotný, František Javůrek, Josef Stuchlík, Josef Novotný, Josef Sláva, Ferdinand Flum a František Hošek. Jako náhradníky mělo na toto volební období obecní zastupitelstvo Jana Matějovského, Antonína Munzara³⁵, Jana Holého, Františka Munzara, Karla Kotrče, Josefa Rašína, Václava Kudrnáče, Františka Skávu, Josef Bělinu, Josefa Dundu, Antonína Hlubučka, Františka Janoucha.

Nechanice i přes blížící se válečný stav vyjednávaly o zavedení elektrické energie do města z Hradce Králové. Důležité místo v celé elektrifikaci měla elektrická komise a svaz hospodářských družstev. Zakázka na zhotovení rozvodní sítě a elektrického osvětlení se svěřila Josefu Ježkovi z Hradce Králové. Obec platila dopředu zálohy na jednotlivé úseky a současně ve svém rozpočtu pokusela najít peníze na státní rekvizice. (Např. na konci října

---

³⁵ Jeho jméno se objevuje se i mezi členy obecního zastupitelstva.

požádalo c. k. okresní hejtmanství o dodávku 20q pšenice, 20 q žita, 34 q ovsa.) Celou dodávku zaplatila a odeslala za své peníze obec.

Finanční válečné hospodaření představoval pro obec neustálý zdroj problémů, neboť musela splácet další zálohy pro firmu Josefa Ježka, zabezpečit dodávku mouky pro své obyvatele, netroufla si nepřispět na II. válečnou půjčku (peníze z Vosáhlovi nadace 300 korun a 400 korun, z nadace Tobolářovi 200 korun a z obecní pokladny 100 korun), ve spolupráci s vedením Sadovského velkostatku odbahňovala luka, volila se potřebná chlebová komise, přispělo se na III. válečnou půjčku (z fondu dětské opatrovny 1.500 korun, z fondu na stavbu Sokolovny 1.000 korun a z kmenového obecního jmění 1.600 korun) a žádala o největší možné snížení přemrštěných nároků rekvizice na 240 q obilí.

Kvůli válce a morální podpoře veřejnosti monarchie přišlo c. k. okresní hejtmanství se změnou názvu ulic a náměstí ve městě. Městská rada zastupitelstvu navrhla, aby se hlavní městské Husovo náměstí přejmenovalo na Náměstí císaře a krále Františka Josefa I., což obecní zastupitelstvo obratem schválilo.

Všechno se v obci přizpůsobovalo válečnému konfliktu od hospodářství k běžnému životu obyvatel. Město se zapojilo i do IV. válečné půjčky (4.100 korun z fondu na stavbu Sokolovny). Potravinářské možnosti obce zjišťovala povinná žňová komise. Platil se příspěvek na chudé nechanické děti, jejichž otcové bojovali na frontě. Vyjednávalo se zásobování vyčerpaných obyvatel masem a trpělo se rekvírování sena a slámy.

Osvědčeného starostu Františka Rašína si město v čele ponechalo i v novém volebním období 1916 – 1919³⁶ a zároveň v dalším roce katastrofální války. Ani tentokrát nedošlo v obsazení městské rady k důležitějším změnám. Opět v ní figurovali Bohumil Vančura, Josef Andrlé, Jan Bohdanecký, Antonín Maděra, Antonín Vozáb a Antonín Žabka.

Kvůli snížení možné budoucí zátěže způsobené chudinskou podporou pro válečné vdovy a sirotky se obec se rozhodla obstarat dvaceti chudým ženatým občanům bojujícím ve válce válečné pojištění proti smrti (1.000 korun) a proti invaliditě (500 korun) u c. k. vdovského a sirotčího fondu. Do roka došlo k jeho prodloužení na dalších dvanáct měsíců.

V posledních dvou letech války se na jednáních obecního zastupitelstva a městské rady řešily otázky zásobování potravinami a finanční půjčky upadající monarchii. Obec nakonec přispěla i na VI. a VIII. státní válečnou půjčku (4.100 korun z fondu na stavbu Sokolovny), pověřila elektrický odbor kontrolou elektroměrů a žárovek, nakoupila od Josefa Šimla

---

³⁶ Chybí výsledek voleb.

brambory pro zásobování obce, zřídila válčenou kuchyni pro zásobování obyvatel jídlem, přidělila cukr do rodin s dětmi pod 10 let, nedostatkovou mouku, z donucení zredukovala chlebové lísky o celých 25 %, vyplatila peníze pozůstalým po legionářích a opět řešila stavba železničního spojení mezi Sadovou – Nechanicemi – Dobřenicemi (Syrovátkou).

Rozpočet na rok 1919 navrhli radní už po skončení války sestavit z 47.786 korun výdajů a 22.244 korun a 50 halířů příjmů. K úhradě schodku bylo navrženo použít 235 % přírážku k přímým daním (21.541, 50 korun) a vzít si půjčku na 4. tisíce korun z městské spořitelny. Tento obecní rozpočet, ale neprošel a nahradil ho nový s výdaj ve výši 48.619 korun a 50 halířů a s příjmy vysokými 22.244 korun a 50 halířů. Rozdíl 26.375 se hradil přírážkou 135 % a půjčkou 14. tisíc korun z městské spořitelny, aby nedošlo k přílišnému zatížení vyčerpaného obyvatelstva města Nechanice.

Ze začátku roku 1919 požádala Sokolská jednota v Nechanicích o navrácení jmění, které dala obci po dobu války do úschovy. Část z toho jmění ovšem byla upsána na státní válečné půjčky. Zpět je jednota dostala i s vyděleným úrokem, což celkem dělalo něco kolem osmi tisíc korun.

Příčleněná osada Komárov se snažila se změnou poměrů dosáhnout samostatnosti a nezávislosti na Nechanicích. Archiv katastrálních map v Praze ovšem zjistil, že přidělení pozemků pro osadu Komárov je nedostatečné a jen při hranicích Nechanic. Pouze pokud by došlo k přepuštění pozemků za řekou Bystřicí bylo by to realizovatelné a s tím nechanické obecní zastupitelstvo v žádném případě nesouhlasí. Komárov nadále zůstává součástí katastru města Nechanice.

V. Obecní zřízení v ČSR

Československá republika vznikla k 28. říjnu 1918 jako jeden z nástupnických států Habsburské monarchie. Jako taková převzala i její původní zákony, které postupně začala předělávat ke své potřebě. Na běžném chodu obce se nic na první pohled nezměnilo a proměny se v život začaly přivádět postupně.

K 31. lednu 1919 vyšel Zákon³⁷, který měnil řád volební v obcích republiky Československé č. 75 Sbírký zákonů a nařízení. Jeho vznik provázely dohody Československých politických stran.

Nové volební právo³⁸ bylo rovné, všeobecné, tajné, přímé hlasování. Volit mohli muži i ženy, jenž patřili k občanům Československé republiky, překročili věk 21 let a v obci bydleli víc než tři měsíce. Naopak volební právo pasivní příslušelo osobám starším 26 let a v obci bydlím přes dobu jednoho roku. Zaniklo volební právo právnických osob.

Jedno volební období obecního zastupitelstva (tento název taktéž zaveden nově) trvalo čtyři roky, ale po roce 1933 dochází k prodloužení až na šest let.

Dalších změn se volební zákon dočkal ještě v roce 1922, kdy se mění zákonem č. 253 Sbírký.

O měsíc později 7. února 1919 vyšla novela k obecnímu zřízení jako Zákon č. 76 sbírký zákonů a nařízení. Během prvních let republiky vycházely i další zákony, které vztahovaly k obecní problematice tj. Zákon o stálých voličských seznamech (č. 663/1919), o volebním soudě (č. 125/1920). Kromě toho spatřily světlo světa i zákony se vztahující k obecnímu zřízení tj. Finanční novela (č. 329/1921), zákon, kterým se mění obecní statek v kmenové jmění (č. 421/1919), zákon upravující služební poměry úředníků při obcích v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (443/1919).

---

³⁷ KLOUBEK, Vilém.(ed.) *Obecní zřízení všech zemí republiky československé a volební řád se všemi zákony k tomu se vztahujícími až do doby nejnovější*. Praha 1922. Od strany 234.

³⁸ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. JANÁK, Jan. DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v Českých zemích: Od počátků státu po současnost*. Aktualizované 2. vydání. Praha, 2007. ISBN 978-80-7106-906-5. Str. 298

V.1. František Novák (1919 – 1923)³⁹

Jedním z přínosů nové Československé republiky byla změna ve volebním systému. Hlavní místo už nezaujímali jednotliví kandidáti bojující z velké části sami za sebe, ale na jejich místo nastoupily politické skupiny nebo strany se svými kandidátními listinami. V Nechanicích proběhly první poválečné volby 15. července 1919. Obyvatelé odevzdali 935 platných hlasů a starostou se už nestal František Rašín mladší ale František Novák.

Obsazení obecního zastupitelstva:

1. sociální demokracie.....248 hlasů.....8 mandátů
2. živnostenská strana.....235 hlasů.....7 mandátů
3. strana národně demokratická.....179 hlasů.....6 mandátů
4. strana socialistická a pokroková.....156 hlasů.....5 mandátů
5. strana republikánská.....117 hlasů.....4 mandáty.

Postupně se měnily a vznikaly nové právní předpisy i pro vyplácení služného pro obecní zřízence (strážníky Karla Žabku, Václava Jánského, hajného Bohumila Žabku, ponocného Františka Čeliše, školníka Františka Vodičku).

První poválečný rok rozhodně byl všechno, ale ne klidný, protože protestovali hostinští, Aloisie Mařátková se snažila i přes četná odmítnutí postavit americké houpačky na náměstí, slavily se sedmdesáté narozeniny Tomáše G. Masaryka, testovala se autotrář a měnil se pravidelný čas jízdy poštovního autobusu.

V dalších letech se odprodávala část obecních pozemků, opět došlo na americké houpačky na náměstí, přijímalo se do svazku domovského, scházel se výbor elektrického podniku a vyplácela se chudinská podpora, čímž se toto prvorepublikové období téměř neodlišovalo od předválečného času v monarchii.

Na začátku roku 1923 podala obec přihlášku na přiděl pozemků, ode dvora staronechanického, které patřily do katastru města Nechanice. Část z přidělů chtěli zastupitelé použít k výměně za zřízené Sokolské cvičiště a školní hřiště, k rozšíření obecních zahrad a pro výstavbu nového parku a ulice. Pouze šest hektarů luk získaly Nechanice a devět hektarů Staré Nechanice, což způsobilo, že město podalo protest ke státnímu pozemkovému úřadu

---

³⁹ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1919 – 1920 č.13. Inventární číslo 14.
Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1920 – 1921 č.14. Inventární číslo 15.
Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1921 – 1924 č.15. Inventární číslo 16.
PRAŽÁK, Václav. *Nechanice: Obrázky z historie a života města*. Hradec Králové. 2003. ISBN 80-86 472-14-0

v Praze. Zároveň zastupitelé ostře nesouhlasili s volbou praktického hospodáře Františka Šarouna, jenž byl v té záležitosti osobně majetkově zainteresován.

Po krátké debatě došlo k dohodě o vyslání deputace na pohřeb českého státníka, ministra financí a nechanického rodáka, Aloise Rašína, který byl zavražděn. Za účastníky vybrali Antonína Kubů, Václava Lehkého, Jindřicha Huňáčka.

Osvětová komise předala už během velmi krátkého úseku druhý návrh městské radě na přejmenování hlavního náměstí na zpětně na předválečné Husovo náměstí. Od rady poté návrh putoval k zastupitelstvu a to ho schválilo.

V.2.Antonín Munzar (1923-...)⁴⁰

Volba do obecního zastupitelstva na období od roku 1923 do roku 1927 proběhla dne 16. září 1923. Dohledacího úřadu zastupoval pan František Novák, bez ohledu na to, že v předchozím volebním období vykonával funkci starosty. Hlasy se odevzdávaly u dvou komisí rozmístěných ve vhodných sálech ve městě. Shodou okolností se v obou případech jednalo o hostince.

I. volební komise „v Radnici“:

Předseda: František Sláva

Místopředseda: František Stuchlík

Členové komise: Josef Vydra, František Javůrek, Václav Miffek, Bohumír Junek,

Důvěrníci: Josef Vydra, František Hlubuček, Josef Skáva, Alois Šimák, Augustin Pekánek, Josefa Michálková, slečna Anna Novotná, Josef Novotný, Josef Kotlář, Antonín Kořínek.

II. volební komise „u Žitků“

Předseda: Jindřich Hůňáček

Místopředseda: Josef Sláva

Členové komise: Josef Hošek, Čeněk Teichman, Václav Kebort, Václav Vinčálek.

Důvěrníci: Ludvík Mašata, Josef Žabka, Josef Boudyš, Jaroslav Vaněček, Antonín Novotný, Josef Gruss, Antonín Horáček, Ferdinand Hanzenbla, Rudolf Šimon, Josef Kopecký.

Hlasy voliči odevzdali mezi 8 až 12 hodinou polední. Celkem se nashromáždilo 1029 lístků, z nichž platných bylo pouze 946. Jelikož město Nechanice dohromady nedosahovalo

---

⁴⁰ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1921 – 1924 č.15. Inventární číslo 16.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1924 – 1925 č.16. Inventární číslo 17.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1925 – 1927 č.17. Inventární číslo 18.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1927 – 1930 č.18. Inventární číslo 19.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1930 – 1932 č.19. Inventární číslo 20.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady a obecního zastupitelstva 1932 – 1934 č.20. Inventární číslo 21.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí obecního zastupitelstva 1934 – 1942. č. 23. Inventární číslo 24.

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí městské rady 1937 – 1941. č. 21. Inventární číslo 22.

PRAŽÁK, Václav. *Nechanice: Obrázky z historie a života města*. Hradec Králové. 2003. ISBN 80-86 472-14-0

ani dvou tisíc obyvatel, mělo se volit pouze 24 členů obecního zastupitelstva. Volební číslo činilo 38, což se vypočítalo úkonem: platné hlasy děleno počtem mandátů v obci + jedna (946: (24+1)) a následně se výsledek zaokrouhlil na nejbližší vyšší číslo a jeho pomocí (dělením) se určoval počet mandátů pro jednotlivé politické skupiny:

1. skupina Národně demokratická.....116 hlasů.....3 mandáty, zbytek 2
2. skupina Republikánská.....113 hlasů.....3 mandáty, zbytek 37
3. skupina Československá lidová.....86 hlasů.....2 mandáty, zbytek 10
4. skupina Komunistická.....178 hlasů.....4 mandáty, zbytek 26
5. skupina Socialistická.....114 hlasů.....3 mandáty, zbytek 0
6. skupina Živnostensko-obchodní.....339 hlasů.....9 mandátů, zbytek 35

Neobsazené dva mandáty přidělem získaly volební skupiny republikánská a živnostenská, které vykazaly největší zbytky hlasů (37 a 35 hlasů).

A zvoleni byli:

1. skupina:

František Rašín (obchodník v Nechanicích), Jindřich Huňáček (účetní v Nechanicích), Antonín Kubů (správce s. kanceláří v Nechanicích),

2. skupina:

Ludvík Stuchlík (odborný učitel v Nechanicích), Josef Škáva (rolník v Nechanicích), Karel Bednář (rolník v Komárově),

3. skupina:

František Tomášek (řezník v Nechanicích), František Javůrek (krejčí v Nechanicích),

4. skupina:

Rudolf Dänemark (as. úředník v Nechanicích), Václav Miffek (truhlář v Nechanicích), Václav Kebort (soustružník v Nechanicích), Josef Kopecký (soustružník v Nechanicích),

5. skupina:

Josef Novotný (ředitel spořitelny), Bohumír Junek (správce nem. pokladny), Václav Kubík (klempíř v Nechanicích),

6. skupina:

Antonín Munzar (továrník v Nechanicích), František Novák (spolumajitel závodu), Josef Kunst (klempíř v Nechanicích), Václav Vodička (krejčí), Václav Vinčálek (kovář v Nechanicích), Jaroslav Novotný (zámečník), Jan Truksa (obuvník), František Šmíd (drogista), Jan Šiml (hostinský).

O měsíc později 9. října 1923 složilo městské zastupitelstvo (bez dvou chybějících členů) slib věrnosti Československé republice do rukou zástupce dohledacího úřadu (okresní politická správa) JUDr. Jaroslava Svobody, okresního hejtmána a přistoupilo k volbě starosty, I. a II. náměstka a radních. Celou volbu řídil nejstarší přítomný člen, jímž byl bývalý starosta František Rašín s důvěrníky jednotlivých politických skupin. Žádná ze stran neuplatnila nárok na funkci starosty nebo náměstků, a proto všechny volily dohromady. Počet městských radních tvořil jednu třetinu z celkového počtu obecních zastupitelů.

Starostou městští zastupitelé zvolili většinou šestnácti hlasů Antonína Munzara, I. náměstkem se stejným počtem hlasů stal Antonín Kubů a II. náměstkem opět šestnáct volebních lístků potvrdilo Ludvíka Stuchlíka. Národní demokraté získali právo na jednoho radního, stejně jako republikáni, komunisté a socialisté. Lidovci nedostali žádný mandát v městské radě. Naopak skupina živnostensko-obchodní dostala hned tři radní.

Antonín Kubů se stal I. náměstek a patřil k národním demokratům, čímž tato strana vyčerpala svého radního. Stejně dopadla s II. náměstkem Ludvíkem Stuchlíkem republikánská strana. Skupině živnostensko-obchodní zůstávají dva mandáty, protože starosta Antonín Munzar vyčerpál třetí přidělený.

Strana lidové si zvolila jako svého radního Františka Tomáška. Komunisté jednomyslně hlasovali pro Václava Keborta. Českoslovenští socialisté hlasovali pro Bohumíra Junka. Nejsilnější volební skupina živnostenská vyslala do rady Františka Nováka a Jaroslava Novotného.

Už v březnu 1924 dostalo obecní zastupitelstvo možnost se nesmazatelně zapsat do historie Nechanic, protože se začala řešit možnost odkupu lesů Bažantnice a Březiny od Otty Harracha. Starostovi Nechanic se podařilo vyjednat trhovou cenu za lesní porosty i příslušné budovy na 235 tisíc korun. Zároveň se obec zavázala, že zaplatí i ostatní finanční vydání související s koupí např. dávku z přírůstku hodnoty. První náměstek Kubů a Josef Novotný doporučili, aby se peníze získaly půjčkou 285.000 korun z Hypoteční banky v Praze. Celou částku i s úrokem 5,25 % by město splácelo po dobu třiceti dvou let. Ostatní radní tento návrh odsouhlasili s dodatkem, že pokud peníze nezapůjčí Hypoteční banka, že se obrátí na jiný finanční ústav. Schválený návrh přednesli nechanickému zastupitelstvu.

Na mimořádné pilné schůzi v polovině měsíce března se zastupitelé dostali k rozhodování o příštím vývoji obchodu s Ottou Harrachem. Půjčka mezitím byla navýšena z 285.000 korun na rovných 300. tisíc korun s úrokem 5,25 %, ale přesto jim stále chyběla částka čítající deset tisíc korun, kterou navrhovali vypůjčit z městské spořitelny. K splacení by se použil výnos ze zakoupených lesů (prodej dřeva, pařezů, pronájem hájenky), s čímž

vyjádřila souhlas rada města i finanční komise. Po krátké poradě přítomní členové zastupitelstva tento návrh schválili. Na nákup lesů od Jana Harracha si nakonec vypůjčili 400. tisíc korun a to po zjištění, kde dostanou nejvýhodnější podmínky. Polovinu tj. 200. tisíc korun získali od městské spořitelny v Nechanicích s úmorem 1 %. Zbylých 200. tisíc korun československých si půjčili na úrok 5,5 %, za podmínky splacení v 73 pololetních anuitách.

Kromě záležitosti s nákupem lesů žily Nechanice vlastním stereotypním životem, protože trávníci požadovali navýšení svých požitků, rezignoval František Rašín na členství v obecním zastupitelstvu, protože získal funkci v okresní správní komisi a na jeho místo nastoupil za národní demokracii náhradník František Sláva, došlo k přejmenování ulice a náměstí ve městě.⁴¹ Obvyklé záležitosti, jenž se ničím neodlišovaly od úkonů rady před desetiletími.

Nákup neočekávaně Březiny zkomplikovala deputace ze sousedních obcí Tůně a Sobětuše, jenž chtěly les pro sebe, aby se mohly zásobovat stavebním a palivovým dřívím. Městský tajemník Novotný odcestoval až do Prahy na státní pozemkový úřad, aby zjistil za jakých podmínek lze obchod s velkostatkem Dohalice - Sadová uzavřít.

Orgány obce rozhodně nezhálely a připravovaly pádné argumenty, neboť je čekalo projednání žádosti občanů sousední obce Tůně na přenechání lesa Březiny zakoupeného od hraběte Otty Harracha, jenž doporučila nechanická městská rada k jednoznačnému zamítnutí. Zároveň najaly geometra Bohdana Hájka z nedalekých Hořic v Podkrkonoší, aby vytvořil pro obec nový regulační plán. Po roce od začátku všech jednání konečně získala obec do svého majetku oba lesní porosty Bažantnici a Březinu a rozhodla se je s trvalou platností nepřenechat okolním vsím.

Na konci roku 1926 se projednával na schůzi městského zastupitelstva opět hanlivý článek, ale tentokrát v Pochodni, který ostře prohlašoval, že ve městě dochází ke korupci a perzekucím. Příslušní činitelé se okamžitě rozhodli podat proti autorovi i novinám žalobu za pomluvu.

Do voleb v roce 1927 se stihla projednat možnost stavby železniční dráhy mezi Sadovou, Nechanicemi a Syrovátkou, stejně jako už před několika desetiletími předtím, a přesto Nechanice zůstávaly bez moderní vlakové dopravy.

---

⁴¹ Náměstí před okresní nemocnicí – nově náměstí Svobody. Náměstí u ulice Masarykovy – nově Rašínovo náměstí. Ulice z Rašínova náměstí (od domu Edvarda Novotného po dům Antonína Mejstříka) – ulice Malíře Novopackého. Ulice z Rašínova náměstí na náměstí Svobody – Vaňhalova ulice. Ulice od Štrossových sadů kolem Hůrky – Raabova ulice. Ulice z náměstí Svobody k Hůrce – Smetanova ulice. atd.

Dne 10. října 1927 došlo k novým komunálním volbám v Nechanicích na období let 1927 až 1931. Stejně jako při předchozích volbách zasedaly dvě volební komise na dvou koncích města a i tentokrát ve dvou hospodských sálech.

Komise:

I. volební komise „v Radnici“:

Předseda: Antonín Kubů

Členové komise: Josef Kolářský, Josef Kopecký, František Javůrek, František Šmíd, Josef Škáva.

Důvěrníci: Jan Kos, Ladislav Stuchlík, Josef Kubišta, Antonín Ornst, Jan Truksa, Matěj Bumba, František Rašín, Josef Sláva, František Sláva, Josefa Michálková Pospíšilová.

II. volební komise „u Žitků“

Předseda: Jindřich Huňáček

Členové komise: Václav Beneš, Jan Šaferhans, Josef Hošek, František Novák, Čeněk Teichman.

Důvěrníci: Miroslava Šmídová, Hedvika Matějovská, Bohumila Brandejská, Jakub Mathauser, Alois Havlíček, František Kramář, Jaroslav Vaněček, Karel Bednář, Václav Marek.

Hlasování začalo v 8 hodin ráno a bylo ukončeno ve 12 hodin. Poté zasedla ústřední volební komise, jenž sečetla hlasy a zjistila, že volilo celkem 1050 osob, ale pouze 932 hlasů bylo platných. Opět se zjišťovalo volební číslo a na jeho základě došlo k rozdělení mandátů pro jednotlivé volební skupiny:

1.	skupina Sociální demokracie.....	73 hlasů.....	2 mandáty
2.	skupina Národně demokratická.....	87 hlasů.....	2 mandáty
3.	skupina Národně socialistická.....	75 hlasů.....	2 mandáty
4.	skupina Komunistická.....	134 hlasů.....	3 mandáty
5.	skupina Československá lidová.....	148 hlasů.....	4 mandáty
6.	skupina Živnostensko-obchodní.....	308 hlasů.....	8 mandátů
7.	skupina Republikánská.....	107 hlasů.....	3 mandáty

1. skupina:

Josef Kolářský (učitel), Václav Marek (dělník)

2. skupina:

MUDr. Karel Řezáč (primář nemocnice), Antonín Kubů (správce soudní kanceláře).

3. skupina:

Josef Novotný (ředitel spořitelny), Josef Matějovský (poštovní zřízenec).

4. skupina:

Rudolf Dänemark (úředník pojišťovny), Jakub Mathauser (soustružník), František Kramář (dělník).

5. skupina:

Josef Andrlé (obchodník), František Javůrek (krejčí), František Tomášek (řezník), Hedvika Matějovská (soukromnice).

6. skupina:

Antonín Munzar (továrník), František Novák (spolumajitel strojírny), Jaroslav Novotný (zámečnick), František Šmíd (drogista), Antonín Antony (zahradník), František Munzar (truhlář), Matěj Bumba (soustružník), Josef Kunst (klempř).

7. skupina:

Karel Bednář (rolník), František Dítě (rolník), Josef Škáva (rolník).

Ostatní členové z kandidátních listin se stali náhradníky. Volební stana Sociální demokracie se spojila po dohodě spojila se národně socialistickou (2+2) a živnostensko-obchodnická s republikánskou (8+3). Teprve 9. listopadu 1927 se poprvé sešlo nové městské zastupitelstvo při volbě starosty, náměstků a radních. Zástupce dohledacího úřadu vzal všechny přítomné členy do slibu věrnosti Československé republice a předal řízení schůze nejstaršímu z přítomných Josefu Andrlému s důvěrníky Karlem Řezáčem, Josefem Šmídem, Františkem Dítětem, Josefem Matějovským, Václavem Markem a Rudolfem Dänemarkem.

Sociální demokraté, Národní socialisté a Komunisté se sdružili do socialistické skupiny a dožadovali se nároku na místo druhého náměstka starosty, v čemž jim bylo vyhověno. Nikdo si funkci starosty ani prvního náměstka nenárokoval, a proto je volily čtyři zbylé strany tzv. občanské.

Nové volby opět ve funkci starosty potvrdily Antonína Munzara. I. náměstkem zvolily tzv. občanské strany Františka Tomáška a naopak druhé politické spektrum dalo nadpoloviční většinu hlasů Josefu Novotnému jako II. náměstkovi. Městská rada se skládala celkem z 8 členů (včetně starosty a náměstků), což znamenalo, že zbylých 5 mandátů se rozdělilo mezi občanské skupiny (4 radní) a skupinu socialistickou (1 radní). Novými radními se stali František Novák, Jaroslav Novotný, Josef Škáva, Antonín Kubů a Rudolf Dänemark.

Oslavy desátého výročí vzniku Československé republiky obec zaštitila jako protektor a přispěla na ně dvěma tisíci korunami ze svého rozpočtu. Finance se vynaložily i na přemostění

služební cesty přes Bahna, 3. 500 korun se investovalo do obecní šterkovny, opravily se transformátorové stanice, rozšíření hřbitova aj. Naopak příjem plynul z pokut za nedovolení užívání elektrické energie, úroků z dluhů za proud apod. (Vyvstala potřeba předělat rozpočet na rok 1931. Výdaje obsáhly 468.008 korun, příjmy 329.282 korun. Schodek 138.726 korun se pokryl 143 % přírůžkou k činžovním daním, přírůžkou 250 % k daním ostatním a příspěvkem od zemského úřadu 14.810 korun. Zemský úřad to změnil na 78 % k činžovní a 300 % k ostatním daním. Připravovaný obecní rozpočet na rok 1932 měl příjmy ve výši 320.414 korun a výdaje ve výši 527.769 korun. Schodek 207.355 plánovali uhradit 78 % k činžovním daním, 300 % k ostatním daním a příspěvkem od zemského úřadu 140.730 korun.) Obecní rozpočet se od počátku republiky začal měnit a to pouze jedním směrem, strmě nahoru. Většinu peněz zaplatili obecní poplatníci, ale zbytek často musel hradit stát a ten se tomu velmi bránil, ale zároveň mu to propůjčovala moc nad obcemi, protože příslib platby schodku dokázal často přesvědčit obecní zastupitele k vypsání žádoucí dávky.

K hospodářské prosperitě občanů přispívalo i schválení smlouv o chovu plemenného býka a kance s Ladislavem Stuchlíkem (č. p. 277), Josef Hrubým ze Starých Nechanic a Josefem Honcem ze Starých Nechanic.

Obecní zastupitelstvo vyhlásilo zákaz rychlé jízdy automobily městem. Strážník dostal příkazáno na tento zákaz upozorňovat cizince a předem obejít s upozorněním domácí obyvatele. Dražil se pronájem lučních dílců, pokračovalo se ve stavbě školy, vypsán se konkurz na pronájem Bažantnice a obecní hospody, proběhla volba do spořitelního výboru. Zároveň uplynulo druhé volební období Antonína Munzara.

Komunální volby pro období 1931 až 1938 se v Nechanicích uskutečnily dne 27. září 1931. Ve městě se nacházely opět dvě volební místnosti, které zaručovaly, že nedojde k přílišnému náporu voličů na členy komise a bude zajištěn plynulý postup voleb. Každá s komisí se skládala z předsedy, jeho zástupce a ostatních členů. Na poctivý a zákonný průběh dohlíželi přidělení zástupci dohledacího úřadu Dr. Soudek a Jaroslav Motz.

I. volební místnost „Radnice“

Předseda: Jindřich Huňáček

Místopředseda: Josef Novotný

Členové volební komise: Eduard Novopacký, Josef Kopecký, Václav Hysek, František Dítě, Josef Knaifl, Václav Lehký.

Důvěrníci: Josef Kunst, Jaroslav Novotný, František Kuchař, Jaroslav Vaněček, Ladislav Stuchlík I., Ladislav Stuchlík II., Josef Kolářský, František Tomášek, František Čech, Františka Tomášková, Václav Elsner, Václav Kebort.

II. volební místnost „Měšťanská škola“

Předseda: František Javůrek

Místopředseda: Karel Majer

Členové: František Neuman, Jakub Mathauser, Antonín Horáček, Václav Růžek, Bohdana Šaníková, Marie Smotlachová, Matěj Brumba, Josef Hlubuček, František Košťál, Jaroslav Fraub, Alois Krška.

Důvěrníci: Josef Hirele, Alois Bohuslav, Josef Berný, Josef Boudyš, František Probošt, Josef Hladík, Josef Ryba, Emil Jánský, Josef Kobosil, Boh. Brandejská, Josef Petráček.

Po uzavření volebních místností došlo ke spočítání odevzdaných hlasů a vyřazení neplatných volebních lístků. Tuto činnost zajišťovala ústřední volební komise, která po dokončení všech náležitých úkonů vyhlásila výsledky.

Podle počtu odevzdaných hlasů došlo k rozdělení mandátů v obecním zastupitelstvu jednotlivým politickým skupinám a jejich členům.

1. strana živnostensko-obchodnická:

Antonín Munzar (továrník), František Novák (pokladník živnostenské záložny), František Kuchař (úředně oprávněný mistr zednický), Antonín Antony (zahradník), František Munzar (truhlář), Josef Berný (spolumajitel strojírny), Josef Kunst (klempíř),

2. strana sociálně demokratická:

Josef Kolářský (odborný učitel), Alois Šanovec (respondent finanční stráže), Josef Myška (zedník),

3. strana republikánská zemědělská:

Jaroslav Vaněček (rolník), Karel Bednář (rolník z Komárova), Václav Hysek (krejčí),

4. strana národně demokratická:

MUDr. Karel Řezáč (primář nemocnice), Jindřich Huňáček (prokurista spořitelny),

5. strana československou lidová:

MrPh Hugo Karhan (lékárník), František Dítě (rolník), Ladislav Trubač (dělník), František Čech (soukromník),

6. strana národní obec fašistická:

MrPh Rudolf Vambora (soukromník),

7. strana komunistická:

Josef Knaifl (dělník), Václav Elsner (domkář),

8. strana národně socialistická:

Josef Novotný (ředitel spořitelny), Karel Majer (hodinář).

Ostatní kandidáti na kandidátních listech zůstali jako náhradníci za obecní zastupitele. Volební skupiny živnostensko-obchodnická s republikánskou stranou zemědělskou a Národně socialistická s sociálně demokratickou se sdružily.

Teprve o dva měsíce později v neděli 15. listopadu si obecní zastupitelstvo ze svých řad zvolilo nového starostu, městské radní a náměstký. Na průběh opět dohlížel zástupce dohledacího úřadu Dr. Soudek. Nejdříve ze všeho vzal přítomné členy nového městského zastupitelstva do slibu věrnosti k Československé republice. Poté se přikročilo k samotné volbě. Po složení slibu poklesl počet zastupitelů na dvacet tři, protože pan Ladislav Trubač odešel ze schůze.

Volbu jako obvykle řídil nejstarší člen zastupitelstva a tím byl pan František Javůrek, zastupující volební skupinu Československou lidovou. Dalšími důvěrníky se stali pánové Alois Jaňovec, Josef Kunst, Jakub Mathauser, Jindřich Huňáček, Jaroslav Vaněček, MrPh Rudolf Vambora, Josef Novotný, kteří náleželi do ostatních zúčastněných volebních stran. Žádná z volebních skupin neuplatnila svůj zákonný nárok na funkci starosty nebo jeho dvou náměstků, a proto se konaly všechny tři volby všemi obecními zastupiteli dle § 61 volebního řádu.

Mluvčí strany komunistické pan Josef Knaifl oznámil, že členové této skupiny se volby starosty nezúčastní, a proto starostu volily zbylé politické strany. Naprosto jednoznačně svoji funkci obhájil Antonín Munzar, když získal dvacet hlasů ze čtyřadvaceti. I. náměstkem se stal Jaroslav Kolářský, když přestihl o deset hlasů primáře Karla Řezáče. Dvacet hlasů získal při volbě II. náměstka Jaroslav Vaněček.

Městská rada dle zákona skládala z 1/3 obecních zastupitelů, což je $24:3 = 8$, včetně starosty a obou jeho náměstků. A proto bylo nutné zvolit pět radních, ale nejdříve se muselo zjistit, kolik jich získá jaký politický spolek.

- a) živnostensko-obchodnická.....2 mandáty (včetně starosty)
- b) soc. dem. dělnická.....1 mandát (včetně I. náměstka)
- c) čsl. strana agrární.....1 mandát (včetně II. náměstka)
- d) str. národně demokratickou.....1 mandát
- e) čsl. lidovou.....1 mandát
- f) strana komunistická.....1 mandát
- g) strana národ. socialistická.....1 mandát

Druhý mandát za stranu živnostenskou získal František Novák. Národní demokraté si zvolili primáře nemocnice MUDr. Karla Řezáče. Lidovci vybrali Františka Čecha a komunisté Josefa Knaifla. A národní socialisté svůj jeden mandát obsadili Josefem Novotným.

Od svého zvolení staronové obecní zastupitelstvo nezahálelo, protože od okresního úřadu přišla pro obec dodávka brambor k přerozdělení, zavedli platbu za potulné hraní, vyplatili obecním zaměstnancům vánoční příspěvky (tajemník Hošek 200 korun, strážník Jánský 250 korun, hajný Jánský 300 korun, ponocný Rajman 300 korun, dělníci z písničky Frank a Petera 100 korun), tajemníku Josefu Hoškovi byla přiznána definitivita, prodala se budova staré školy i další pozemky, vyřizovaly se nemocniční tabulky s 20 % nedobytných léčebných nákladů, povolení staveb plotů, kůlen a domů, žádost obce staronechanické o písek, zřízení ulice Za školou, vyslání deputace na pohřeb Františka Rašína, stanovení dávky z výherních automatů, tajemníkovu ztrátu klíčů od obecní pokladny a další obvyklé záležitosti opakující se ve větší či menší míře neustále dokola.

Během jednání zastupitelstva o osudu lipové aleje došlo k vyvrcholení sporu starosty Antonína Munzara a radního Františka Čecha. Osočování a konflikty měly za následek, že starosta a většina radních podali rezignaci. Následkem této události vznikla nová volba starosty a členů městské rady v roce 1933. Ovšem ukázalo se, že to nebude nic lehkého. Během prvního pokusu nedošlo ke zvolení starosty a celý to skončilo nezdarem. Při druhé volbě si sice dvě politické strany vyžádaly náměstka, ale ke zvolení opět nedošlo. Teprve třetí pokus přinesl úspěch, i když nedošlo k žádné změně.

Na schůzi obecního zastupitelstva 12. června 1933, došlo k třetí doplňovací volbě starosty, náměstků a městské rady. Od tří předchozích bodů jednání zastupitelé raději upustili a rozhodli se nejdříve věnovat volbě. Jan Bajer, ředitel měšťanské školy, zastupoval ohledací úřadu. Volbu stejně jako dva přecházející pokusy i tentokrát řídil František Javůrek jako nejstarší člen nechanického zastupitelstva. Důvěrníky za zbylé politické strany se stali Josef Krusta, Jaroslav Vaněček, Josef Matějovský, Jindřich Huňáček, Rudolf Hofman, Alois Šanovec.

Menšina složená ze Československé sociální demokracie, Národní demokracie a Republikánské strany prohlásila, že si nárokuje funkci II. náměstka starosty. Tento nárok byl volební skupině uznán. Z toho důvodu volila starostu a I. náměstka skupina složená živnostenské strany, Strany národně sociální, Lidová strana a Strana fašistická.

Jako první proběhla volba II. náměstka a vyšel z ní s nadpoloviční většinou hlasů Jaroslav Vaněček. Následující volba starosty vrátila do funkce jejího předcházejícího vykonavatele Antonína Munzara. Pozici I. náměstka obhájil Jaroslav Kolářský.

přikročilo k doplňovací volbě 3 členů městské rady. Volební komise zjistila kolik radních připadá jednotlivým politickým skupinám. Cela rada čítá 8 členů včetně starosty a dvou jeho náměstků.

Živnostenská volební skupina má nárok na 2 mandáty, ale z jejího středu byl zvolen starosta Antonín Munzar, a proto bude moci vybrat ještě 1 ze svých členů do rady. Sociální demokraté získali I. náměstka a tím svůj 1 mandát vyčerpali. Stejně je na tom republikánská volební skupina, která si zvolila II. náměstka. Skupinám Komunistické a Československé str. lidové zůstávají staří radní, protože ti na své funkce nerezignovali. Národní demokraté a Národní socialisté mají po jednom mandátu v městské radě.

Volba radních se konala za pomoci volebních lístků v jednotlivých politických skupinách. Skupina živnostenská zvolila Františka Nováka. Národní demokracie jednohlasně vyslala do městské rady primáře Karla Řezáče a národní socialisté Josefa Novotného. Na první pohled je zřejmé, že se nic nezměnilo, protože do funkcí zastupitelé volili stejné občany města, jenž předtím místa zaujímali.

Protokol o doplňovací volbě starosty a několika radních se odeslal na okresní úřad i s námitkami. Celá záležitost však volbou nekončila. Městského tajemníka Josefa Hoška nařkli z nepořádnosti a starostu z jeho krytí. Největší nespokojenost projevovali opět Václav Kebort (komunista) a František Čech (lidovec).

V zimních měsících se obec rozhodla vyhovět místním sánkařům. Uzavřela ulici Vaňhalovu a vyvěsila výstražné tabule pro řidiče, aby předešla dopravním nehodám. Naopak o pár měsíců později rozesílala varování před svým občanem Karlem Hruškou, který byl v zemském věsníku označen za podvodného pakatele chudinských podpor a podvodného pacienta, půjčovala si na stavbu kanalizace a prohrála boj o převedení statku Stýskal s pastvinářským družstvem. Většina z těchto akcí vyžadovala peníze, a proto obec začala zvažovat zavedení nových dávek (z masa, nájemného, přechodného ubytování, karetních her, obecních poplatků, za užívání veřejného místa, kanalizace), ale nakonec došlo k jejich zamítnutí, protože obyvatelstvo malého vesnického města by zbytečně přetížily. Ovšem dávky z nápojů, psů, z návěstí, ze spotřeby elektrické energie k osvětlení, za dobrovolné přislíbení domovského práva, ze stavebního povolení, za veterinární prohlídku masa a dobytka obecní zastupitelstvo zavedlo.

Při neveřejné schůzi projednávala do té doby v Nechanicích záležitost neobvyklá nebo nezaznamenaná. Řešil se poklesek městského úředníka Bohdana Truksy, neboť se dopustil peněžní manipulace ve výši 4.293 korun a 45 haléřů. K 31.říjnu dostal okamžitou výpověď od města.

Proběhla oslava narozenin prezidenta T. G. M. a při té příležitosti mu zastupitelé udělili čestné občanství města Nechanice. Přicházely ovšem i důležitější informace o změně prezidenta Československé republiky, jenž měly mít vliv na celý budoucí válečný vývoj. Při této příležitosti obec nechanická upsala půjčku na obranu státu 5. tisíc korun na 4,5 %.

I přes potíže drobného (starosta vyhlásil, že za neomluvené absence a pozdní příchody na jednání se budou udělovat důtky a pokuty) i většího (doplňovací volby v roce 1933) charakteru se Antonínu Munzarovi podařilo dovést obec zdárně do dalšího volebního období. A snad jako potvrzení tohoto úspěchu došlo k jeho opětovnému zvolení na období počínající rokem 1938.

Poslední volby do obecního zastupitelstva v Nechanicích se před 2. světovou válkou konaly 29. května 1938. Koncipient politické správy JUDr. Josef Průcha se voleb účastnil jako zástupce dohledacího úřadu. Volební komise se skládala ze sedmi členů zastupujících jednotlivé volební skupiny: Josef Berný, František Podhajský, pan Holštejn, Jindřich Huňáček, František Tomášek, Rudolf Dänemark a Josef Petráček. Komise si ze svého středu zvolila většinou hlasů předsedu (František Tomášek) a místopředsedu (Jindřich Huňáček).

Rozdělení mandátů v zastupitelstvu jednotlivým volebním skupinám:

- 1.) Národní sjednocení.....1 člen..... zbytek 10 hlasů
- 2.) Republikánská str.....3 členové..... zbytek 11 hlasů
- 3.) Lidová strana.....4 členové.....zbytek 31 hlasů
- 4.) Živnostensko-obchodnická str.....7 členů.....zbytek 28 hlasů
- 5.) Komunistická str.....1 člen.....zbytek 24 hlasů
- 6.) Národně-socialistická str.....3 členové.....zbytek 31 hlasů
- 7.) Sociální demokracie.....5 členů..... zbytek 36 hlasů.

1. skupina:

Jindřich Huňáček

2. skupina:

Jaroslav Vaněček, Antonín Hlubuček, Karel Bednář

3. skupina:

František Tomášek st., Josef Ryba, František Dítě, Josef Kobosil

4. skupina:

Antonín Munzar, František Novák, Ladislav Šaník, Antonín Antony starší, František Munzar, Josef Berný, Eduard Borčický

5. skupina:

Rudolf Dänemark

6. skupina:

Josef Čermák, František Vaněk, Antonín Hamák

7. skupina:

Josef Kolářský, Václav Neuman, Alois Šanovec, Josef Myška, František Podhajský

Volba nového starosty, jeho náměstků a městských radních se uskutečnila už za necelý měsíc 20. června 1938. Jako zástupce dohledacího úřadu se jí zúčastnil tentokrát JUDr. František Šrámek, vrchní k. politické správy. Volební schůze probíhala stejně předchozí. Řídil ji jako nejstarší člen obecního opět František Dítě. Zbytek komise dohlížejí na správný průběh volby tvořili František Novák, Jaroslav Vaněček, Rudolf Dänemark, Jindřich Huňáček, Antonín Hamák a Alois Šanovec.

Při samotné volbě žádná z politických skupin neuplatnila nárok na funkci starosty nebo II. náměstka, ale zájem byl o místo I. náměstka, který projevila Československá strana lidová, Strana národního sjednocení, Komunisté, Republikánská strana zeměd. a maloroľnického lidu a Domovina. Nárok byl jim uznán, a proto nevolily starostu a druhého náměstka, jenž připadli zbývajícím stranám tj. Živnostensko-obchodní, Sociální demokracii a Československé straně národně socialistické.

Všemi hlasy došlo k novému zvolení starosty Antonína Munzara. Nadpoloviční většinu hlasů získal pan František Tomášek, a proto se stal novým prvním starostovým náměstkem. Všemi hlasy vybrán do funkce druhého náměstka byl pan František Vaněk. Město Nechanice si nárokovalo 8 radních, z nichž tři obsadil starosta a jeho náměstci. Strany Lidová, Národní sjednocení, Komunistická a Republikánská se rozhodly pro nadcházející volbu spojit. Zbýlých pět křesel v městské radě si rozdělily politické skupiny následovně:

- A) Sdružené skupiny.....3 mandáty (včetně I. náměstka)
- B) Živnostensko-obchodní.....2 mandáty (včetně starosty)
- C) Sociální demokracie.....2 mandáty
- D) Národní socialisté.....1 mandát (včetně II. náměstka)

Zbylé dva mandáty za sdružené skupiny obsadili Jaroslav Vaněček a Jindřich Huňáček. Posledního svého radního strana živnostensko-obchodní obsadila Eduardem Borčickým. V nepřítomnosti soc. demokraté zvolili jako člena městské rady Jaroslava Kolářského a jako druhého svého radního přítomného Aloise Šanovce.

Rozpočet na rok 1939 měl potřebu stanovenou na 721.150 korun a úhradu na 291.305 korun, což znamenalo rozdíl 429.845 korun, který se uhradil půjčkou 221. tisíc od Ústřední sociální pojišťovny v Praze a zbytek z přeplatku na vydláždění ulic.

Obci se nedalo upřít, že začala s přípravou na válku, jenž přijít nemusela anebo naopak, přesto vztahy s Německem začínaly být napjaté, až se to začalo projevovat i v obecních záležitostech. Tajemník Josef Hošek požádal o zproštění vojenské služby v případě, že dojde k mobilizaci. Obec přispěla do Jubilejního fondu na obranu státu. Radní František Vaněk a Eduard Borčický narukovali do armády, řešilo se vydání sirotků příbuzným v Sudetech. Přesto si jen málo členů zastupitelstva dokázalo představit, co je čeká v příštích letech a s jakými zkušenostmi z toho oni i město Nechanice vyjdou.

V.2.a Stavba Masarykovy obecné školy

26. května 1933 se uskutečnila společná schůze obecních zastupitelstev z Nechanic, Lubna, Starých Nechanic a Kunčic s místní školní radou kvůli dokončení stavby nové školy. Za Nechanice na schůzi zasedlo devatenáct obecních zastupitelů a starosta Antonín Munzar. Obec Lubno zastupovali František Sadil (starosta), Josef Hruška, Jan Hejtman, František Vodička, Josef Donát, Karel Novák, František Mrkvička a J. Marek.

Staré Nechanice na schůzi vyslaly svého starostu (Josefa Bělinu), Michala Vojtenka, Františka Tomáška, Františka Cejpa, Josefa Horáčka, Josefa Šarouna, Jana Vilímského, Eduarda Kloze, Antonína Jaroše, Josefa Tužila, Antonína Vondráčka.

Starosta pan Jan Gall a zastupitelé František Němec, Josef Frejberk, Josef Barta, Josef Rezek, Josef Prajgler, Josef Erbs, František Syrůček, Josef Vrabec, Josef Tomášek, Alois Peřina a František Tomášek se zúčastnili za obec Kunčice.

Předsedou místní školní rady byl pan Antonín Munzar, který se jednání zároveň účastnil jako starosta Nechanic. Zbytek školní rady se skládal z Josefa Kvasničky, Aloise Šimáka, Antonína Slávy, Josefa Kolářského, Josefa Slávy, Františka Tužila, Jaroslava Motze, Františka Šmída, Josefa Bajera, Josefa Machače, Jana Tomáška, Bedřicha Kozla a Františka Šarouna.

Jako předsedu celé schůze si ze svého středu zvolili starostu z Kunčic, pana Jana Galla. Hned po něm následoval jako místopředseda pan František Sadil, starosta z Lubna. Místo referenta obsadil Antonín Munzar, který zároveň zastával funkce předsedy místní školní rady a starosty.

Jako první bod projednávala schůze konečné vyúčtování stavby nové školní budovy. Původní rozpočet čítal částku 2.000.000 korun, jenž nechali rovnoměrně rozvrhnout mezi zainteresované obec.

Za prodej staré školní budovy, nábytku atd. se získalo 184.756 korun. Příspěvek od obce Staré Nechanice tvořil 235.000 korun. Kunčice zaplatily ze svého rozpočtu částku 268 tisíc korun a město Nechanice jako největší z členů sumu 1.164.400 korun. Obec Lubno přislíbila, ale dosud nesložila svůj podíl ve výši 332.400 korun. Dostupné finanční prostředky bez podílu z Lubna tvořily celkovou částku 1.852.154 korun.

Už uhrazené výdaje za stavební plány, komise, kolky, povolení aj. a vnitřní vybavení školy přišlo obce na Kč 252.224,55. V době schůze činily nesplacené dluhy zatěžující novou budovu obecní školy 121.008,15 korun. Nejvyšší položku účtu zabírala samotná stavba

objektu a okolní zemní úpravy a to dohromady s předchozími položkami znamenalo částku Kč 2.266.000.

Celkový náklad, tudíž (2.266.000 – 1.852.154) přesahuje původní rozpočet o 413.846 korun Československých. Pokud se od toho odečte příslibená částka od obce lubenské, zbývá doplatit překročení nákladů o 81.446 korun. Školní radě se tuto cifru podařilo snížit o 20 tisíc korun, když zrušila školníkům penzijní fond.

Zbylou částku rozdělila mezi všechny čtyři obce a to tak, že Nechanice zaplatí 63,21 % (38.207,90), Staré Nechanice 12,76 % (7.712,90), Kunčice 14,57 % (8.807) a Lubno 9,46 % (5.718,20).

V další části jednání ze zúčastnění zabývali důvodem, který vedl k výraznému navýšení nákladů na stavbu obecní školy. Při bližším porovnání účtů se prokázalo, že se jedná o opomenuté položky (např. žárovky, tělesa...).

Druhý bod jednání se zaměřil na úhradu schodku na stavbu školy, tedy o splacení částky 61.446 korun. Vyšlo najevo, že došlo k chybnému výpočtu daňové základny obce Lubno, kterou berní úřad v Nechanicích spočítal na 9.162,15 místo skutečných 4.804,45. Tímto výpočtem se podíl obce na financování školy navýšil o 143.200, jenž není schopna zaplatit.

Možné řešení znělo, že ostatní obce doplatí rozdíl, ale na druhé straně předseda schůze Jan Gall prohlásil, že daňové základny pro rozpočty nelze měnit. Po desetiminutové pauze se pokračovalo v jednání. Jednotlivá zastupitelstva došla hlasováním k rozhodnutí o změně rozdělení celkové částky.

Nové rozdělení původního nákladu 2 milionů korun a dluhu 60.446 korun:

Nechanice: $1.254.916,75 + 38.207,90 = 1.293.124,65$

Staré Nechanice: $253.272,30 + 7.712,90 = 260.985,20$

Kunčice: $289.064,25 + 8.807,00 = 297.871,25$

Lubno: $202.746,70 + 5.718,20 = 208.464,90$

Což dohromady čítá dva miliony šedesát tisíc čtyři sta čtyřicet šest. K této celkové částce je nutné připočíst ještě dvě stě pět tisíc pět set padesát čtyři korun mimořádných příjmů. A tím se celý dluh pokryl. ($2.060.446 + 205.554 = 2.266.000$)

Třetí bod jednání se zabýval žádostí o výuku těsnopisu a psaní na stroji v učebním kurzu na měšťanské škole v Nechanicích, kterou navrhuje školní rada platit z obecní pokladny. Žádost je schválena a dále předána školní zemské radě.

VI. Závěr

Během téměř sedmdesáti let své existence jako město, prošly Nechanice rychlým rozvozem, jak po stránce ekonomické, tak po stránce samosprávné. Jejich existenci ovlivnila změna zákonů i politického ovzduší, První světovou válkou, z Rakouska-Uherska na období Československé republiky.

Ukázalo se, že zmapovat dějiny správy města Nechanice do hloubky je problematické vzhledem k rozsahu archivního fondu a jeho občasně torzovitosti. Od hlavní správní linie se zároveň odvíjí množství vedlejších větví, které je nesnadné pochopit bez dalších znalostí a hlubších průniků do souvisejících archivních materiálů, přesto se o jejich slabé načrtnutí pokouší tato práce.

Budoucí bádání by se mohlo věnovat problematickým vztahům mezi jednotlivými členy obecního zastupitelstva nebo jejich vztahům s občany Nechanic. Je těžké se ptát, nakolik rozhodování ovlivnily osobní zájmy jednotlivců nebo skupin, ač to ošetřuje zákon ze dne 31. ledna 1919 č. 75 Sbírkou zákonů a nařízení, paragraf 6. *Příbuzenství a švagrovství: Zároveň nemohou být členy rady obecní nebo téže komise obecní: 1. manželé, 2. rodiče a děti, vlastní i nevlastní, 3. tchán nebo tchýně se zetěm nebo snachou, 4. sourozenci, 5. manžel se sourozencem druhého manžela.*

Jsou-li zvoleny osoby zde uvedené proti tomuto ustanovení, anebo nastane-li poměr takový později a nevzdá-li se jeden ze zúčastněných do tří dnů dobrovolně mandátu, pozbývá členství v obecní radě, nebo dotčené komisi člen mladší; jsou-li stejně staří, rozhoduje los⁴². V paragrafu se mluví o komisích nebo městské radě, ale nikoliv o obecním zastupitelstvu, protože v něm často zasedli příbuzní. Tento jev se výtečně sleduje na malém městě s přibližně dvěma tisíci obyvateli a zároveň vypovídá o prosperitě určité vrstvy obyvatelstva.

Opravdové mezilidské nepřibuzenské vztahy, ale z dokumentů městského archivního fondu vyčíst nelze. Kdo pozná po stu letech, že na první pohled nezaujatý zastupitel č. 1 hlasoval pro věc pana č.2 a o několik týdnů později mu pan č.1 pomohl k získání obecní zakázky. Důležité vztahy by mohly vypovědět i soupisy členů hospodářských, kulturních nebo sportovních spolků (Sokol, Kolár), archiválie střeleckého nebo loveckého klubu. K vyhodnocení zjištěných informací by se dala použít teorie načrtnutá v konceptu studie Lukáše Fasory a Pavla Kladiwy: *Obecní samospráva a lokální elity v českých zemích.*⁴³

---

⁴² KLOUBEK, Vilém.(ed.) *Obecní zřízení všech zemí republiky československé a volební řád se všemi zákony k tomu se vztahujícími až do doby nejnovější.* Praha 1922. Strana 248.

⁴³ FASORA, Lukáš. KLADIWA, Pavel. *Obecní samospráva a lokální elity v českých zemích 1850 – 1918: Koncept a dílčí výsledky výzkumu.* In: *Český časopis historický.* 2004/4.

Výsledky tohoto zkoumání rozšiřující pohled na správu o realističnost a život by dozajista byly přínosem a obohacením ekonomické situace, pracovní náplně, postupů a zákonných norem v rámci malého „retardovaného“ města ve Východních Čechách.

Při samotných jednáních se objevují jemné náznaky vzájemných vztahů v diskuzích nebo i sporech, jenž se vyostřují s nástupem stran v době Československé republiky. Předešlý boj „každý sám za sebe“ nahradilo zaštípení politickou skupinou, jejíž většina dokázala i nejkldnější dobou zamíchat. Dnes už je problematické dokázat, kde sídlí pravda, a jestli celá záležitost nebyla pouze politický boj a snaha zdiskreditovat konkurenci. Což je jedna z nezodpovězených otázek v této práci.

Kromě otázek tématických se vynořila i otázka na vhodné zpracování poznámkového aparátu textu. Úředníci městské správy jistě netušili, že v 21. století dojde k vytvoření této práce. Knihy ve většině případů absolutně nerespektují jednotlivá volební období ani celé roky. Dokonce v jistých případech to vypadá, že se svazek protokolů založil na pár týdnů a mezitím na čas psalo do starého, kde se našlo volné místo. Zároveň existují záležitosti, jenž se řešily delší období, ale není nezbytně nutné jim dávat tolik prostoru v této práci. Pokud by se každá převzatá konkrétní informace měla označit příslušným odkazem došlo by k nepřehlednosti situace a zbytečně velkému poznámkovému aparátu. Řešením se ukázalo seskupit poznámky pro jednotlivé kapitoly na jejich začátek nebo konec. A protože jsou to informace pro skoro celé jednotlivé období skončily přiřčené k nadpisu kapitol.

Na část z otázek se tedy odpověď našla, ale zároveň se vynořily nové tématické, které na své zodpovězení zatím čekají: Jaké byly vztahy mezi politickými stranami a jejich členy? Existoval při příbuzenském provázání protekcionismu? Nakolik ovlivňovaly spolky dění v samosprávě? Nejžádanější funkce a jejich kumulování? Jak se o Nechanicích psalo v novinách? Ženy a samospráva?

VII. Seznam pramenů a literatury

Prameny:

Státní okresní archiv Hradec Králové: Fond Městský úřad Nechanice (nebo Archiv města Nechanice).1809 – 1945 (1953). (knihy č. 2 – 21, 23)

Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Sběrka - soudobých dokumentů Nechanice. 1863-1959. (kartony č. 1 a 2)

Literatura:

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. JANÁK, Jan. DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v Českých zemích: Od počátků státu po současnost*. 2. aktualizované vydání. Praha, 2007. ISBN 978-80-7106-906-5.

KLOUBEK, Vilém.(ed.) *Obecní zřízení všech zemí republiky československé a volební řád se všemi zákony k tomu se vztahujícími až do doby nejnovější*. Praha. 1922.

MAŠEK, Petr. *Modrá krev: Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. 2. vydání. Praha, 1999. ISBN 80-204-0760-X.

PEŠEK,Josef. *Nechanice nad Bystřicí: Minulostí do přítomnosti*. Praha. 1916.

PRAŽÁK, Václav. *Nechanice: Obrázky z historie a života města*. Hradec Králové. 2003. ISBN 80-86 472-14-0

Články:

PRAŽÁK, Václav. Něco z naší historie: Obyvatelé domu čp. 3, ulice Kunčická, Nechanice. In: *Zpravodaj: Časopis pro občany Nechanic, Starých Nechanic, Komárova, Lubna, Nerošova, Sobětuše, Suché a Tůně*. 7-8/08.

FASORA, Lukáš. KLADIWA, Pavel. Obecní samospráva a lokální elity v českých zemích 1850 – 1918: Koncept a dílčí výsledky výzkumu. In: *Český časopis historický*. 2004/4. ISSN:0862-6111

Archivní pomůcky:

ZIMMERMANN, Petr. *Občanský klub Nechanice 1893 – 1901*. Hradec Králové. 1967.

VIII. Přílohy

Ctěný pane starosto!

Škody, které hraboši (mši) letos na jetelinách a ozimech způsobili, jsou ohromné ano na mnoze i celá sklizeň jest zničena.

Škoda hraboši způsobená, ve smyslu zákona ze dne 12. července 1896 čís. 118 ř. z. § 8 opravňuje k žádání na odepsání pozemkové daně.

Upozorňujeme Vás na tento zákon s tím připomenutím, by záležitost opřihlasování škod ve prospěch rolnictva se provedla. Žádosti podanou nedovolává se rolnictvo nějaké milosti, nýbrž dohlašuje se pouze o to, co jemu po zákonu, tedy právem patří a přísluší.

Hospodářský spolek pro okr. Nechanický dne 10. března 1900⁴⁴.

Antonín Maděra

Jednatel

František Rašín

Předseda

---

⁴⁴Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Sběrka - soudobých dokumentů Nechanice. 1863-1959. Karton č. 2.

Úhrnný přehled o počtu platných hlasů⁴⁵
(komunální volby 1938)

Kandidát. listina volební skupiny		Odevzadané hlasy					
		I. volební místnost			II. volební místnost		
		nezměněné	přednostní	úhrnem	nezměněné	přednostní	úhrnem
1.	Národní sjednocení	27	1	28	20	1	21
2.	Republ. strana	44	10	54	62	12	74
3.	Čsl. strana lidová	83	-	83	64	1	65
4.	Čsl. živnost. obchod. strana	129	5	134	123	5	128
5.	Komunistická str. Čsl	28	-	28	35	-	35
6.	Čsl. strana národ. soc.	64	4	68	36	5	41
7.	Čsl. soc. demokr.	90	-	90	98	4	102
	Celkem			485			462

Kandidát. listina volební skupiny		Odevzadané hlasy		
		Celkem		
		nezměněné	přednostní	úhrnem
1.	Národní sjednocení	47	2	49
2.	Republ. strana	106	22	128
3.	Čsl. strana lidová	147	1	148
4.	Čsl. živnost. obchod. strana	252	10	262
5.	Komunistická str. Čsl	63	-	63
6.	Čsl. strana národ. soc.	100	4	104
7.	Čsl. soc. demokr.	188	9	197
	Celkem			951

⁴⁵ Státní okresní archiv Hradec Králové. Fond: Městská úřad Nechanice 1809 – 1945 (1953). Protokoly schůzí obecního zastupitelstva 1934 – 1942. č. 23. Inventární číslo 24.

IX. Resumé

This work is dealing with the historic progress of the board of an East Bohemian town between 1867 and 1938. It includes the progress of its administration during the times of Austro-Hungarian Empire, the First World War and all the years of the short-running First Czechoslovak Republic.

The strictly defined chapters are devoted to separate electoral terms, municipal elections, political trials, capital investments and buildings, important figures or political societies.

The first chapter is a four-page overview of the history of the town of Nechanice from the very beginning to 1867. These times involve the first mention in the records of the king Wenceslas I., the development of the town's market during the 13th century and the vast changes in the ownership later on, most famous being the Pecingers of Bydžín from 16th century, the Schafgothsches a century later, and the Jilemnice stem of the Harrach family. Their administration of Nechanice didn't last long, because of the provisional council order coming in force on 20th March 1849.

The other chapters are introducing the statutory instruments, provisions and the wide scaling agendas of the town council, particular committees and divisions, magistrates of the municipal office, constables, seasonal field- and meadow-keepers, gamekeepers, bellmen, etc. It cannot be overlooked that these authorities are being shaped by the people living and working in Nechanice. The baker František Rašín sr. (1891 – 1902) and the trader František Rašín jr. are both worth mentioning for being the town's mayors during the nineties and at the dawn of the new century. They were able to found the town's savings-bank or establish the boys' burough school at 1895 (Second part – the girls' burough school – didn't come to being up 'till 20th century). They also succeeded in establishing a new cemetery before the WWI started. A few years later, the town's illumination was fully electrified. The last mayor in the monitored time scale was Antonín Munzar, the enterpriser in the field of liquor and lemonades production.

The last chapter ends, before the start of the Second World War, in 1938, because with the end of Czechoslovak Republic came vast changes in the law and administration, and after the year 1948, the local council institutions perish because of the Communist era.

The whole work is supported by several tables and image insertions.